



Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan vastinepyyntö

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE JULKISTEN TYÖVOIMA- JA YRITYSPALVELUIDEN
UUDELLEEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 207/2022 VP)**

Hallituksen esityksessä (HE 207/2022 vp) ehdotetaan säädettäväksi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä ja laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä. Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) ja laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014) kumottaisiin. Lisäksi esityksessä muutettaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annettua lakia, kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia, työttömyysturvalakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia, työttömyyskassalakia, ulkomaalaislakia, valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021–2028 annettu lakia, palkkaturvalakia, merimiesten palkkaturvalakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja. Esi-tyksen keskeisen sisällön osalta ministeriö viittaa 11.10.2022 anta- maansa lausuntoon eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa eduskunnan työelämä- ja tasa-arvo- valiokunnalle asiassa annettujen asiantuntijalausuntojen sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 90/2022 vp), hallintovaliokun- nan lausunnon (HaVL 36/2022 vp) ja talousvaliokunnan lausunnon (TaVL 61/2022 vp) johdosta vastineenaan seuraavaa. Vastine on valmisteltu tar- vittavilta osin yhteistyössä valtiovarainministeriön sekä sosiaali- ja ter- veysministeriön kanssa.

Järjestämisvastuu

Järjestämisvastuun kriteerit ja kuntien yhteistoiminta järjestämisvastuun toteuttamiseksi

Talousvaliokunta totesi lausunnossaan pitävänsä ehdotettua 20 000 työ- voiman määrän kategorista rajaa jossain määrin haasteellisena. Valio- kunnan mukaan vaarana on, että uudistus synnyttää epätarkoituksenmu- kaisesti toimivia ja tehottomia hallintorakenteita ilman, että saavutetaan asetettuja positiivisia tavoitteita. Valiokunta totesi, että uudistuksessa tu- lee keskittyä hallintorakenteiden sijaan asiakkaiden palveluiden paranta- miseen, joka osaltaan tukee tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Talousva- liokunta kannatti hallituksen esityksen lähtökohtaa kasvattaa työ- ja elin- keinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta. Valiokunta piti

tästä näkökulmasta tärkeänä, että kunnilla on mahdollisimman laaja mahdollisuus sopia keskenään, miten palvelut järjestetään tarkoituksenmukaisella ja alueelle sopivalla tavalla. Talousvaliokunta pyysi työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa varmistumaan siitä, ettei uudistuksella synnytetä uusia hallintorakenteita uudistuksen tavoitteiden kustannuksella.

Kuntaliiton sekä muun muassa Kemin, Kuhmon, Tampereen ja Vantaan kaupunkien lausunnoissa toistettiin hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierroksella esitetyt vaatimukset ja esitetään, että järjestämisvastuu tulisi olla kaikilla kunnilla ja kunnat sopisivat yhteistoiminnasta vapaaehtoisesti. Hallituksen esitysluonnoksen kohdassa 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot on käsitelty myös tätä vaihtoehtoa.

Perinteinen tapa säätää kuntien tehtävistä on, että järjestämisvastuu annettaisiin kaikille kunnille, jotka voisivat järjestää palvelut itse tai kuntalain mukaisessa yhteistoiminnassa haluamallaan tavalla ja yhteistoimintaan vapaaehtoisesti hakeutuen. Vaihtoehdon lähtökohtana on, että kaikilla kunnilla on resurssit tehtävän hoitamiseen siten, että palvelujen käyttäjän perusoikeudet toteutuvat ja palvelujen yhdenvertainen saatavuus on turvattavissa.

Kuntaliiton ja kuntien vaatimuksen keskeiset ongelmat liittyvät juuri perusoikeuksien toteutumiseen ja palveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen, mutta myös hallinnon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ja resursseihin, sekä taloudellisiin että henkilöstöresursseihin.

Siirrettäessä työvoimapalvelujen järjestämisvastuuta kunnille on erityistä huomiota kiinnitettävä siihen, että palvelujen käyttäjien oikeudet turvataan ja että perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen ei heikenny järjestelmämuutoksen eli lainsäädäntöratkaisun seurauksena. Pelkästään vapaaehtoisen yhteistoiminnan varaan jäävä järjestämisvastuullisten tahojen muodostuminen ei todennäköisesti turvaisi riittävällä tavalla palvelujen käyttäjien oikeuksia. Ongelmia saattaisi tulla erityisesti riittävän osaamisen ja ammattitaidon varmistamisessa, mikä osaltaan voisi johtaa myös kustannusten kasvuun.

Esityksen 4. lakiehdotuksen 4 §:ssä on ehdotettu säädettäväksi mahdollisuudesta hakea tietyin edellytyksin poikkeuslupaa järjestämisvastuulle asetetuista vaatimuksista. Tämä mahdollistaa sen, että järjestämisvastuu voi valtioneuvoston luvalla olla myös alle 20 000 henkilön työvoimapohjan omaavalla kunnalla tai työllisyysalueella. Poikkeuslupa ei kuitenkaan saa johtaa kustannusten kasvuun, joten kunnan tai työllisyysalueen on pystyttävä osoittamaan, ettei alueen palvelutaso siirtyvillä resursseilla merkittävästi heikkene.

Oikeusministeriö esitti lausunnossaan 1. lakiehdotuksen (laki työvoimapalveluiden järjestämisestä, jäljempänä *järjestämislaki*) 13 §:ään liittyviä huomioita. Myös valtioneuvoston oikeuskansleri katsoo lausunnossaan, että 13 §:n sisältöä on perusteltua täsmentää.

Lakiehdotuksen 13 §:n 1 momentti sisältää velvoitteen sopia yhteistoiminnasta silloin, kun järjestämisvastuulliselle taholle asetetut kriteerit eivät täyty. Pykälän 2 momentin ensimmäisen virkkeen on tarkoitus sisältää informatiivinen viittaus kuntalakiin ja vahvistaa, että järjestämisvastuulliselle taholle asetettavat kriteerit johtavat siihen, että kysymyksessä on kuntalain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu lakisääteinen yhteistoiminta, jolloin yhteistoiminta on järjestettävä joko kuntalain 51 §:ssä tarkoitella

vastuukuntamallilla tai perustamalla kuntalain 55 §:ssä tarkoitettu kuntayhtymä. Lisäksi viittauksella kuntalain 9 §:ään on ollut tarkoitus informatiivisesti viestiä, että palvelujen tuottamiseen sovelletaan, mitä kyseisessä kuntalain pykälässä säädetään. Momentin toisessa virkkeessä on tarkoitus täsmentää tuottamista koskevia päätöksiä ja päätöksille asetettavia edellytyksiä.

Momentin kolmannessa virkkeessä on ollut tarkoitus säätää siitä, että lakisääteisen yhteistoimintavelvoitteen perusteella järjestämisvastuussa oleva vastuukunta tai kuntayhtymä voisi siirtää täsmällisesti määriteltyjä viranomaistehtäviä esimerkiksi yhteistoimintasopimuksessa mukana olevien kuntien tai toisen työllisyysalueen työvoimaviranomaisen hoidettavaksi. Kysymys olisi tosiasiallisesti tällöin kuntalain 54 §:ssä säädetystä sopimuksesta viranomaistehtävän hoitamisesta.

Kuntalain 54 §:n mukaan kunnalle, kuntayhtymälle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan sopimuksella antaa virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Siirrettäviin tehtäviin voi sisältyä julkisen vallan käyttöä eli toimivaltaa päättää yksittäisen kuntalaisen tai muun asianosaisen oikeuksista, eduista tai velvollisuuksista tai muita viranomaistehtäviä. Sopimukseen on otettava määräykset tehtävän sisällöstä eli yksilöitävä ne viranomaistehtävät, jotka annetaan toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Samoin on sovittava siitä, mille taholle kuuluu seuranta- ja valvontavastuu tehtävien hoitamisesta.

Kuntalain 54 §:n tarkoittama yhteistoimintasopimus on tavallinen kuntien vapaaehtoisessa yhteistoiminnassa, mutta sitä ei ole käytetty kuntien lakisääteisten yhteistoimintasopimusten yhteydessä, joten asiasta on selvytyden vuoksi perusteltua säätää erikseen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lakisääteistä yhteistoimintaa koskevan sopimuksen alle voisi muodostua uusia sopimuksia, joissa vastuukunta tai kuntayhtymä siirtäisi yksilöidyissä tehtävissä viranomaistoimivaltaansa takaisin yhteistoimintasopimuksen jäsenkunnille tai esimerkiksi toiselle yhteistoimintalueelle. Tehtävää hoidettaisiin tällöin järjestämisvastuussa olevan vastuukunnan tai kuntayhtymän valvonnassa ja ohjauksessa eli sopimukseen tulisi ottaa määräykset siitä, että alkuperäisellä, varsinaisella järjestämisvastuullisella taholla olisi oikeus ohjata ja valvoa viranhaltijan toimintaa. Järjestämisvastuun tulee aina kokonaisuutena säilyä lakisääteisen yhteistoiminnan mukaisella järjestämisvastuullisella kunnalla tai kuntayhtymällä.

Oikeusministeriön ja valtioneuvoston oikeuskanslerin lausuntojen perusteella työ- ja elinkeinoministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi järjestämislain 13 §:n täsmentämistä esim. seuraavasti:

(13 § 1 mom.)

Työllisyysalueen muodostavien kuntien tulee sopia työvoimapalveluiden ja niihin liittyvien tehtävien järjestämisestä kuntalain (410/2015) tarkoittamassa lakisääteisessä yhteistoiminnassa.

(13 § 2 mom)

Palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa on otettava huomioon yhteistoiminnassa mukana olevien kuntien toiminta, työllisyysalueen väestörakenne, asiakkaiden palvelun tarve sekä muut palvelujen antamista koskevat olosuhteet. Sen estämättä, mitä kuntalain 8 §:n 2 momentin 5

kohdassa säädetään, järjestämisvastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä voi sopia tässä laissa tarkoitetun työvoimaviranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä noudattaen, mitä kuntalain 54 §:ssä säädetään sopimuksesta viranomaistehtävän hoitamiseksi.

Suunnitelma työvoimapalveluiden järjestämisestä

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että työ- ja elinkeinoministeriölle on 1. lakiehdotuksen 15 §:n 4 momentin mukaan toimitettava suunnitelma työvoimapalveluiden järjestämisestä. Suunnitelmasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Ehdotuksen perustelujen (s. 408) mukaan asetuksella on tarkoitus säätää, että suunnitelman tulisi sisältää ainakin työvoimaviranomaisen asiointipisteiden sijoittuminen, tehtävien hoitamiseen varatut taloudelliset resurssit ja henkilöstöresurssit sekä miten palvelut tuotetaan. Perustuslain 80 ja 121 §:stä johtuvista syistä valiokunta katsoi, että laintasoista sääntelyä suunnitelman sisällöstä tulisi täsmentää.

Ehdotetussa 4 momentissa tarkoitettu suunnitelma työvoimapalvelujen järjestämisestä on tarkoitettu toimitettavaksi työ- ja elinkeinoministeriölle 1-3 momenttien perusteella toimitettavien asiakirjojen lisäksi (HE 207/2022 vp, s. 258). Suunnitelma tulisi siis laadittavaksi työllisyysalueiden perustamis- tai muutosvaiheessa. Se auttaisi työ- ja elinkeinoministeriötä arvioimaan työllisyysalueiden ja kuntien edellytyksiä suoritua järjestämisvastuuseen ja palveluiden tarjoamiseen liittyvistä velvoitteistaan. Ehdotetun 15 §:n 4 momentissa tarkoitettua suunnitelman toimittamista edellytetään myös, jos työllisyysalue hakee 4. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettua poikkeamislupaa. Näissä tilanteissa suunnitelma auttaisi osaltaan, 4. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettua selvityksen lisäksi, arvioimaan poikkeamisedellytysten täyttymistä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan seikat, joista esityksen perustelujen mukaan on ainakin ollut tarkoitus säätää tarkemmin asetuksella. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että 15 §:n 4 momenttia olisi perusteltua täsmentää nostamalla säännökseen nämä perusteluissa mainitut seikat vähäisin täsmennyksin ja niiden lisäksi seuraavat seikat: yhteistyötahot ja –muodot; työperäisen maahanmuuton, kohtaannon ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen; varautuminen rakennemuutostilanteisiin. Samalla säännöksen suhdetta pykälän 1-3 momentteihin olisi perusteltua täsmentää. Säännöksen täsmentämisen johdosta asetustasoiselle sääntelylle ei olisi tarvetta, ja asetuksenantovaltuuden voisi poistaa momentista.

Tehtävien hoitamiseen varattavien taloudellisten ja henkilöstövoimavarojen sekä niiden kohdentumisen ilmoittaminen suunnitelmassa edistäisi kokonaiskuvan saamista kunkin työllisyysalueen suunnitelmista palvelujen järjestämiseksi sekä valtakunnallisen kokonaiskuvan muodostamista. Ilman henkilöstön kohdentumista koskevaa tietoa palvelutason säilymistä olisi haastavaa arvioida.

Niissä tilanteissa, kun olisi kyse 4. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitettua poikkeamisluvan hakemisesta, suunnitelma olisi olennainen asiakirja poikkeamisen edellytysten arvioimiseksi. Voimaannpanolain ehdotetun 4 §:n 2 momentin mukaan poikkeuslupa edellyttää [4 §:n 1 momentissa säädetyn] lisäksi, että kunta tai työllisyysalueen muodostavat kunnat osoittavat riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit työvoimapalvelujen

järjestämiseksi eikä alueen sekä muun työllisyysalueen palvelutaso poikkeuksen seurauksena merkittävästi heikkene. Tämän edellytyksen täyttyminen olisi käytännössä osoitettava 1. lakiehdotuksen 15 §:n 4 momentissa tarkoitetussa suunnitelmassa.

Resurssien osalta on huomattava, että työvoimapalveluihin varattavia resursseja käytettäisiin myös työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetussa lakiehdotuksessa tarkoitettuihin työvoimaviranomaisen tehtäviin. Se, mikä osuus resursseista käytettäisiin työllistymistä edistävään monialaisen tuen yhteistoimintamalliin, tarkentuisi kuitenkin vasta 2. lakiehdotuksessa tarkoitetussa yhteistyösopimuksessa.

Palvelujen tuottamista koskevat ratkaisut, joita suunnitelmassa olisi kuvattava, koskisivat kuntalaissa tarkoitettua viranomastoimivallan siirtoa ja sitä, tuottaako työllisyysalue lähtökohtaisesti järjestämislaissa tarkoitettuja palveluita itse vai hankkiiko se ne. Palvelujen kohdentamisen osalta suunnitelmassa olisi kuvattava pääpiirteissään, miten erityisesti haavoittuvat kohderyhmät, kuten nuoret, maahanmuuttajat ja kotoutujat sekä pitkäaikaistyöttömät on huomioitu palvelujen tuottamisessa, sekä miten työnantajapalvelut on tarkoitus järjestää.

Toimipisteiden määrä ja sijoittuminen olisivat olennaisia tietoja kokonaiskuvan saamiseksi työvoimapalvelujen palveluverkostosta työllisyysalueella sekä valtakunnallisesti. Niissä tilanteissa, kun olisi kyse 4. lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitetun poikkeamisluvan hakemisesta, suunnitelma olisi olennainen asiakirja poikkeamisen edellytysten arvioimiseksi. Yksi poikkeamisluvan myöntämisen edellytyksistä on 4. lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaan, ettei alueen sekä muun työllisyysalueen palvelutaso poikkeuksen seurauksena merkittävästi heikkene. Palvelupisteiden määrä ja sijoittuminen ovat osa palvelutasoa.

Yhteistyötahojen ja –muotojen kuvaaminen ehdotetun 15 §:n 4 momentissa tarkoitetussa suunnitelmassa edistäisi työllisyydenhoitoon liittyvän laajemman kokonaisuuden hahmottamista ja yhteyksien luomista työllisyysalueen toiminnan suunnitteluvaiheesta lähtien. Ehdotetun järjestämislain 9 §:n mukaan työvoimaviranomaisten tulee tehdä julkisten työvoimapalvelujen toimeenpanossa, suunnittelussa ja kehittämisessä yhteistyötä keskenään sekä ELY-keskusten, KEHA-keskuksen, hyvinvointialueiden, Kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten, koulutuksen järjestäjien, työelämän järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa. Ehdotetun järjestämislain 5 §:n 2 momentin mukaan julkisten työvoima-palveluiden järjestämisessä on huolehdittava erityisesti heikossa työmarkkina-asetmassa olevien työllistymisen edistämisestä. Olennaiset yhteistyötahot voisivat jossain määrin vaihdella alueittain, mutta ainakin järjestämislain 9 §:ssä mainittujen tahojen sekä esimerkiksi yrityspalveluorganisaatioiden ja yksityisten palveluntarjoajien kanssa tehtävä yhteistyö olisi keskeistä tuloksellisille työllisyyspalveluille.

Työperäisen maahanmuuton sekä kohtaannon ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen ovat teemoja, jotka vaativat ylläalueellisia toimia. Työvoiman liikkuvuudella viitataan tässä yhteydessä paitsi ammatilliseen liikkuvuuteen, myös ja erityisesti työvoiman ylläalueelliseen liikkuvuuteen. Työvoimapalvelujen järjestämisvastuussa olevasta tahosta riippumatta työvoiman liikutettava, jotta osaavan työvoiman saatavuus ei muodostu yrityksille ja Suomen kestävälle kasvulle esteeksi. Olisi perusteltua, että työllisyysalueiden olisi jo järjestämistä koskevissa suunnitelmissaan kuvattava, miten ne aikovat ratkoa näihin teemoihin liittyviä kysymyksiä. Kohdalla olisi läheinen liityntä yhteistyötahojen ja –muotojen koskevaan kohtaan.

Kuten useissa lausunnoissa on todettu, ehdotettu rahoitusmalli vahvistaa jossain määrin talouden suhdanteiden muutosten vaikutuksia kuntien talouteen. Tästäkin syystä työllisyysalueen olisi esitettävä järjestämistä koskevassa suunnitelmassaan, miten se aikoo varautua mahdollisiin rakennemuutostilanteisiin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta työ- ja elinkeinoministeriö esittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan harkittavaksi järjestämislain 15 §:n 4 momentin täsmentämistä esimerkiksi seuraavasti:

(15 § 4 mom.)

Tässä pykälässä tarkoitettujen asiakirjojen toimittamisen yhteydessä on toimitettava suunnitelma työvoimapalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelmasta on käytävä ilmi:

- a) tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen varattavat taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä niiden kohdentuminen;
- b) tässä laissa tarkoitettujen palvelujen tuottamista ja kohdentamista koskevat ratkaisut;
- c) toimipisteiden määrä ja sijoittuminen;
- d) yhteistyötahot ja -muodot;
- e) työperäisen maahanmuuton, työvoiman ja työpaikkojen kohtaannon sekä työvoiman liikkuvuuden edistäminen;
- f) varautuminen rakennemuutostilanteisiin.

Valtioneuvoston päätöksenteko-oikeus eli ns. perälautasääntely

Oikeusministeriö esitti lausunnossaan, että järjestämislain 16 pykälässä jää jossain määrin epäselväksi, milloin on kysymys valtioneuvoston oikeudellisesta velvollisuudesta tehdä ratkaisu ja milloin valtioneuvostolla on enemmän harkintavaltaa. Lisäksi oikeusministeriö totesi, että valtioneuvoston päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta tulisi erikseen säätää, mikäli on tarkoitettu, että päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Oikeusministeriön lausunnossa esitettiin myös harkittavaksi, tulisiko pykälässä säätää jotakin myös yhteistoimintarakenteiden päättymismenettelystä.

Ehdotetun 16 §:n 1 momentin tarkoittamissa tilanteissa valtioneuvostolla on tarkoitettu olevan velvollisuus tehdä päätös kunnan liittämistä työllisyysalueeseen. Sen sijaan ehdotetun 2 momentin tilanteissa valtioneuvostolla olisi harkintavaltaa päätöksen tekemisessä. Asian selkeyttämiseksi pykälän 2 momentin johdantokappaletta voitaisiin muuttaa siten, että harkinnanvaraisuus käy säännöksen sanamuodosta paremmin ilmi.

Valtioneuvoston päätös on tarkoitettu voitavan panna täytäntöön siihen kohdistuvasta muutoksenhausta huolimatta. Muutoksenhausta säädettäisiin erikseen järjestämislain 17 luvussa. Lakiehdotuksen 148 §:ään sisältyy säännös, jonka mukaan ko. lain nojalla annettu päätös on täytäntöön pantavissa muutoksenhausta huolimatta, ellei valitusviranomaisen toisin määrää. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan oikeusministeriön ehdottama lisäys täytäntöönpanokelpoisuudesta on siten tarpeeton.

Kuntalaki sisältää perussääntelyn yhteistoimintarakenteiden purkamisesta ja lähtökohtaisesti kyseiset kuntalain säännökset tulisivat sovellettavaksi oikeusministeriön lausunnossa tarkoitetuissa tilanteissa. Yhteistä

toimielintä eli ns. vastuukuntaa koskevan sopimuksen vähimmäissisällöstä säädetään kuntalain 52 pykälässä. Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan sopimuksessa on sovittava sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta. Kuntalain 56 pykälässä puolestaan säädetään kuntayhtymän perussopimuksen vähimmäissisällöstä. Sopimuksessa on sovittava kuntayhtymästä eroavan jäsenkunnan ja toimintaa jatkavien kuntien asemasta sekä kuntayhtymän purkamisesta ja loppuselvityksen suorittamisesta. Kuntalain 62 pykälässä säädetään kuntayhtymästä eroamisesta, 62 a pykälässä kuntayhtymien yhdistymisestä ja 62 b pykälässä kuntayhtymän jakautumisesta.

Lakiehdotuksen 16 pykälän sääntelyä olisi siten valiokunnan harkinnan mukaan mahdollista täydentää esimerkiksi säännöksellä siitä, että asianomaisten kuntien tulisi käynnistää yhteistoimintasopimusten muuttamisen menettely välittömästi valtioneuvoston päätöksen jälkeen.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota 16 §:n 2 momentin 5 kohdan sääntelyyn valtioneuvoston päätöksenteon edellytyksistä. Em. kohdan mukaan valtioneuvosto voi päättää 1 momentin mukaisesta yhteistoiminnasta myös, jos työvoimaviranomaisen kyky järjestää laissa tarkoitettuja palveluja on 24 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla merkittävästi heikentynyt. Valiokunnan mielestä ehdotettu säännös jää perustuslain 121 §:ään sisältyvän lailla säätämisen vaatimuksen kannalta varsin epämääräiseksi ja sitä tulisi täsmentää.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että 16 §:n 2 momentin 5 kohta kytkeytyy kiinteästi 24 §:ssä tarkoitettuun neuvottelumenettelyyn. Ministeriö katsoo, että sääntelyn täsmentäminen edellyttäisi näiden kahden säännöksen suhteen selkeyttämistä. Ministeriön näkemyksen mukaan 16 §:n 2 momentin 5 kohdan ja 24 §:n 3 momentin suhdetta voitaisiin selkeyttää siten, että 16 §:n 2 momentin 5 kohdassa ainoastaan mainittaisiin 24 §:n 3 momentissa tarkoitettu tilanne yhtenä niistä tilanteista, joissa valtioneuvosto voi käyttää päätöksenteko-oikeuttaan, ja 24 §:n 3 momenttiin sisältyisi varsinainen sisällöllinen sääntely.

Ehdotetussa 24 §:ssä tarkoitetun neuvottelumenettelyn tarkoituksena on turvata palveluiden yhdenvertaista saatavuutta ja työnhakijoiden lakisääteisten oikeuksien toteutumista. Ehdotetun 24 §:n 2 ja 4 momentin perusteella työ- ja elinkeinoministeriö voi käynnistää neuvottelumenettelyn, jos työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö arvioivat, että työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalveluja on merkittävästi heikentynyt verrattuna muihin vastaaviin työvoimaviranomaisiin. Neuvottelumenettelyssä em. ministeriöt sopivat työvoimaviranomaisen kanssa toimista, joita tilanteen korjaaminen edellyttää, ja työvoimaviranomaisen tulee laatia näistä toimintasuunnitelma.

Ehdotetun 24 §:n 3 momentin mukaan, jos työvoimaviranomaisen kyky järjestää tässä laissa tarkoitettuja työvoimapalveluja on 2 momentissa tarkoitettua toimintasuunnitelmasta huolimatta merkittävästi heikentynyt muutoin kuin tilapäisesti, valtioneuvosto voi työvoimaviranomaisesta kuultuaan tehdä 16 §:ssä tarkoitetun päätöksen työllisyysalueesta. Säännöksestä ei ilmene, mikä taho toteaa merkittävän heikentymisen. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan säännöstä voitaisiin täsmentää siten, että säännöksessä mainittaisiin, että kysymys on työ- ja elinkeinoministeriön ja valtiovarainministeriön yhteisestä arviosta. Ehdotetussa 24 §:n 4 momentissa säädetään arvioinnissa huomioon otettavista seikoista. Ministeriö toteaa lisäksi, että valtioneuvoston päätöksenteko-oikeus on tarkoitettu viimesijaiseksi keinoksi turvata työvoimapalvelujen saatavuus

tilanteessa, jossa neuvottelumenettely ei ole johtanut tilanteen korjaantumiseen. Päätöksenteko-oikeutta edeltäisi tiivis vuoropuhelu ja yhteinen pyrkimys työvoimaviranomaisen tukemiseksi työvoimapalvelujen järjestämisedellytysten varmistamisessa ehdotetussa neuvottelumenettelyssä.

Perustuslakivaliokunnan ja oikeusministeriön lausuntoon viitaten työ- ja elinkeinoministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi järjestämislain 16 §:n 1 momentin sekä 2 momentin johdantokappaleen ja 5 kohdan sekä 24 §:n 3 momentin muuttamista alla olevalla tavalla. Samalla 24 §:n otsikko ehdotetaan muutettavaksi paremmin pykälän sisältöä vastaavaksi:

(16 § 1 mom)

Jos kunta, jonka 12 §:ssä tarkoitettu työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä eikä valtioneuvosto ole myöntänyt työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulosta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua lupaa, jää työllisyysalueen ulkopuolelle, valtioneuvosto päättää työllisyysalueen muodostamisesta tai kunnan kuulumisesta työllisyysalueeseen sekä kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Valtioneuvoston on kuultava ennen päätöksentekoa asianomaisia kuntia ja työllisyysaluetta. Valtioneuvoston päätös yhteistoiminnan ehdoista on voimassa, kunnes asianomaiset kunnat toisin sopivat. Asianomaisten kuntien on käynnistettävä yhteistoimintasopimusten muutosmenettelyt välittömästi. Yhteistoimintasopimusten muutoksista säädetään kuntalaissa.

(16 § 2 mom.)

Valtioneuvosto voi tehdä 1 momentissa tarkoitetun päätöksen myös, jos:

- 1) kunta tai työllisyysalue ei muutoin täytä 12 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä;
- 2) palveluiden järjestämisestä vastaava kunta, jonka työvoiman määrä on kolmena peräkkäisenä vuonna alittanut 20 000 henkilöä, jää työllisyysalueen ulkopuolelle;
- 3) työllisyysalueeseen kuuluvien kuntien yhteenlaskettu työvoiman määrä on kolmena peräkkäisenä vuonna alittanut 20 000 henkilöä, eivätkä kunnat sovi työllisyysalueen täydentämisestä tai uudesta 12 §:ssä säädetty edellytykset täyttävästä työllisyysalueesta;
- 4) yksi tai useampi kunta irtisanoutuu työllisyysalueesta eikä kunta tai työllisyysalue tämän jälkeen täytä 12 §:ssä säädettyjä edellytyksiä eikä uudesta edellytykset täyttävästä työllisyysalueesta ole sovittu;
- 5) kysymys on 24 §:n 3 momentissa tarkoitetusta tilanteesta,

(24 § otsikko)

Työvoimapalvelujen järjestämisedellytysten tukeminen ja neuvottelumenettelyn käynnistäminen

(24 § 3 mom.)

Jos työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö yhdessä arvioivat, että työvoimaviranomaisen kyky järjestää tässä laissa tarkoitettuja työvoimapalveluja on 2

momentin toimitasuunnitelmasta huolimatta merkittävästi heikentynyt muutoin kuin tilapäisesti, valtioneuvosto voi työvoimaviranomaista kuultuaan tehdä 16 §:ssä tarkoitetun päätöksen työllisyysalueesta.

Työvoimaviranomaisen määritelmä

Helsingin kaupunki esitti lausunnossaan, että työvoimaviranomaisen määritelmässä tulisi ottaa huomioon myös kuntalain vapaaehtoisin yhteistoimintamuodoin muodostetut työvoimaviranomaisten yhteistyöelimet. Edellä mainitun johdosta työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa järjestämislain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa olevaa työvoimaviranomaisen määritelmää tarkistettavaksi esimerkiksi seuraavasti:

(3 § 1 mom. 1 kohta)

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) työvoimaviranomaisella sitä kunnan tai kuntayhtymän viranomaista, joka vastaa työvoimapalveluiden järjestämisestä sekä **viranomaista**, jolle 13 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla on siirretty tämän lain mukaisia viranomaistehtäviä;

Työvoiman liikkuvuus ja työllisyysalueiden yhteistyö

Hallintovaliokunta kiinnitti lausunnossaan työ- ja tasa-arvovaliokunnan huomiota siihen, että erityisesti maakuntien rajapaikkakunnilla työssäkäyntialue ulottuu toisen maakunnan alueelle, jolloin työvoimaa liikkuu maakuntien ja eri työllisyysalueiden välillä. Uudet työllisyysalueet eivät saa valiokunnan mielestä muodostua keinotekoisiksi ja samalla esteeksi työvoiman luonnolliselle liikkuvuudelle. Hallintovaliokunta piti tärkeänä, että yhteistyö eri työllisyysalueiden välillä varmistetaan myös ylimaakunnallisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää työvoiman liikkuvuuden turvaamista olennaisena työvoimapalvelujen tuloksellisuudelle. Liikkuvuutta on esityksessä pyritty turvaamaan usealla tavalla. Järjestämislain ehdotetun 17 §:n 1 momentin mukaan työvoimaviranomaisen on tarjottava työvoimapalveluja myös sellaiselle henkilöasiakkaalle, joka asuu tai oleskelee kunnassa tai työllisyysalueen kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti työn, opiskelun, vapaa-ajan vieton, lähimaisen tai muun läheisen asumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan työvoimaviranomainen ei saa rajoittaa henkilöasiakkaan mahdollisuutta osallistua työvoimakoulutukseen tämän kotikunnan tai asuin- tai oleskelupaikkakunnan perusteella, ellei erityisestä syystä muuta johdu. Työnantajapalveluiden osalta 17 §:n 3 momenttiin on ehdotettu lisäksi säännöstä, jonka mukaan työvoimaviranomaisen on tarjottava työvoimapalveluja työnantajalle tämän koti- tai toimipaikasta riippumatta. Työvoiman liikkuvuus olisi edellä esitetyllä tavalla yksi seikoista, joita työllisyysalueiden olisi kuvattava järjestämislain 15 §:n 4 momentissa tarkoitetussa työvoimapalveluiden järjestämistä koskevassa suunnitelmassaan.

Työttömyysturvalain 8 luvussa säädetään alueellisen liikkuvuuden tukemiseksi myönnettävästä liikkuvuusavustuksesta. Näitä säännöksiä sovelletaan jatkossakin.

Velvollisuus palveluiden tarjoamiseen

Helsingin kaupunki totesi lausunnossaan, että rahoituksen tulisi seurata asiakasta myös työnantajien kohdalla kuten henkilöasiakkaiden kohdalla. Kunnilla tulisi olla oikeus laskuttaa tarjotusta palvelusta sitä kuntaa, jossa työnantaja-asiakkaan toimipaikka sijaitsee.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että lakiehdotuksen 18 §:ssä säädetäisiin henkilöasiakkaan kotikunnan velvollisuudesta korvata palvelusta aiheutuneet kustannukset palvelut tarjonneelle työvoimaviranomaiselle tietyissä tilanteissa. Esitykseen ei sisälly vastaavanlaista velvollisuutta korvata työnantaja-asiakkaalle tarjotusta palvelusta aiheutuvia kustannuksia.

Oikeus laskuttaa henkilöasiakkaan kotikuntaa perustuu siihen, että valtionosuus työvoimapalveluihin osoitetaan kunnan työikäisen väestön ja työttömien määrän perusteella, jolloin kotikunta luonnollisesti vastaa henkilöasiakkaalle tarjottavista palveluista syntyneistä kustannuksista myös silloin, kun palvelun tarjoaa muu kuin kotikunnan mukaisesti määräytyvä työvoimaviranomainen. Sen sijaan työnantaja-asiakkaiden määrä ei vaikuta valtionosuuden kohdentumiseen. Työnantaja-asiakkailta voi olla toimipisteitä useilla paikkakunnilla eri työvoimaviranomaisten alueilla eikä palvelun tarve välttämättä ole sidottu työnantajan koti- tai toimipaikkaan. Työnantaja voi esimerkiksi olla perustamassa uutta toimipaikkaa. Jotta työnantajien asiointi olisi mahdollisimman sujuvaa, esitys lähtee siitä, että työnantaja-asiakas voi asioida itselleen tarkoituksenmukaisessa työvoimaviranomaisessa ja työvoimaviranomaisten tulee tarvittaessa huolehtia keskinäisestä yhteistyöstä.

Kielelliset oikeudet

Oikeusministeriö esittää lausunnossaan, että valiokunnassa olisi perusteltua muuttaa järjestämislain 19 §:n 1 momenttia siten, että siitä käy ilmi, että 1 momentin viimeinen virke koskee yksikielisiä kuntia ja työllisyysalueita. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää ehdotettua muutosta perusteltuna, koska säännöksellä poiketaan kielilaista nimenomaan yksikielisten työvoimaviranomaisten osalta. Lisäys voitaisiin toteuttaa esimerkiksi seuraavasti:

(19 § 1 mom.)

Oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuuluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä sekä oikeudesta tulkkaukseen käytettäessä näitä kieliä viranomaisissa säädetään kielilaissa (423/2003). Tässä laissa tarkoitetuissa julkisissa työvoimapalveluissa asiakkaalla on kuitenkin omassa asiassaan oikeus käyttää omaa kieltään, suomea tai ruotsia, myös yksikielisessä työvoimaviranomaisessa.

Valtionosuusrahoitus ja kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Työttömyyden kriteeri valtionosuusjärjestelmässä

Talousvaliokunta huomioi lausunnossaan asiantuntijalausunnoissa esiin tulleeseen huomioon siitä, että valtionosuuskriteerissä tulisi huomioida työttömyyden lisäksi myös sen rakenne. Rakenteellisen työttömyyden tilanteet sekä työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto-ongelma vaihtelevat eri puolilla Suomea, mitä ehdotettu rahoitusmalli ei huomioi.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että valtionosuuden perusteena olevien kriteereiden tulisi perustua tutkittuun tietoon. Työttömyyden rakenteen vaikutuksista työvoimapalveluiden kustannuksiin ei ole ollut käytössä tutkimustietoa.

Kevään 2023 aikana valmistuu työ- ja elinkeinoministeriön tilaama selvitystyö työllisyysmäärärahojen käytön alueellisista eroista. Selvityksen tuloksia voidaan hyödyntää valtionosuusjärjestelmän kehittämistyössä. Tämän lisäksi nykyisen tilastoaineiston soveltuvuutta pitää tarkastella.

Rahoituksen riittävyys

Sekä perustuslakivaliokunta, hallintovaliokunta että talousvaliokunta painottivat lausunnossaan tarvetta seurata tarkasti ehdotettujen muutosten vaikutuksia rahoitusperiaatteen toteutumiseen käytännössä ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin. Talousvaliokunta ja hallintovaliokunta toteavat lausunnoissaan, että henkilöstökulujen lisäksi kuluja syntyy esimerkiksi tiloista, laitteista sekä hallinnon tukipalveluista. Ne pitävät tärkeänä, että muutoksessa huomioidaan siirtyvän toiminnan kokonaiskustannukset täysimääräisesti.

Myös valtioneuvoston oikeuskansleri tuo lausunnossaan esiin, että rahoitusperiaatteen toteutumisen riskejä on tarpeen seurata myös lain säätämisen jälkeen. Lisäksi tulisi varautua myös kansantalouden, julkisen talouden ja työllisyyden kehityksestä johtuviin riskeihin sekä myös alueellisesti hyvin erillaiseen kehitykseen.

Myös muun muassa Vantaan kaupunki tuo lausunnossaan esiin huolen palveluiden rahoituksen aliresursoinnista. Lausunnon mukaan erityisesti pohjoismainen työvoimapalvelumalli on aliresursoitu suhteessa asiakastyön lisäsääntelyn aiheuttamiin resurssitarpeisiin.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että henkilöstökustannusten lisäksi muun muassa tiloista ja laitteista aiheutuvat kustannukset on huomioitu rahoituksessa. Myös KEHA-keskuksessa nykyisin TE-toimistojen palkanmaksu- ja muun henkilöstöhallinnon tehtäviä hoitavaa henkilöstöä siirtyisi kuntiin samassa suhteessa kuin muutoin siirtyvää henkilöstöä. Kunnilta on lisäksi pyydetty selvitystä muutoksesta aiheutuvista kertaluonteisista kustannuksista. Kustannusten korvaamisesta on tarkoitus päättää vuosien 2024-2027 julkisen talouden suunnitelmassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kuntien rahoituksen riittävyyttä peruspalveluiden järjestämiseen seurataan ja arvioidaan valtiovarainministeriössä jatkuvana virkатыönä. Kuntien taloustilannetta ja rahoitusperiaatteen toteutumista arvioidaan muun muassa kaksi kertaa vuodessa julkaistavassa kuntatalousohjelmassa. Lisäksi rahoituksen riittävyyttä ja rahoitusmallin toimivuutta seurattaisiin myös ehdotetun järjestämislain 22 §:ssä tarkoitetussa työllisyyden edistämisen neuvottelukunnassa. Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluisi työvoimapalvelujärjestelmän toimivuuden ja siihen sisältyvän rahoitusjärjestelmän toimivuuden seuranta. Neuvottelukunta teettäisi edellä mainituista seikoista selvityksen hallituskausittain.

Rahoitusjärjestelmän toimivuutta arvioitaessa on järjestelmää aina syytä tarkastella kokonaisuutena. Kuntien toimintaan ja talouteen on tulevana vuosina kohdistumassa useita merkittäviä muutoksia, joiden yhteisvaikutuksista on tärkeää saada tietoa ja kokemusta. Mahdollisten ongelmien kartoitusta ja ratkaisuvaihtoehtojen arviointia on tarpeen tehdä jatkuvasti ja ryhtyä tarvittaessa korjaaviin toimiin.

Kuntien peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmään sisältyy jatkossakin lakisääteinen kustannustenjaon tarkistus. Tarkistuksella taataan, että kuntien valtionosuuden pohjana olevat laskennalliset kustannukset eivät erkane kuntien järjestämien peruspalveluiden todellisista nettokustannuksista. Kustannustenjaon tarkistus tehdään valtionosuuteen vuosittain perustuen kahden vuoden takaisin toteutuneisiin kustannuksiin koko maan tasolla. Tarkistus on tärkeä osa valtion ja kuntien välistä rahoitussuhdetta, joka osaltaan varmistaa sen, että valtionosuus seuraa toteutunutta kustannuskehitystä.

Työttömyysetuuden rahoitusvastuuseen vaikuttavien maksupäivien kertymä

Työttömyysturvalain ehdotetun voimaantulosäännöksen perusteella rahoitusvastuuseen vaikuttaviin työttömyysetuuden maksupäiviin luettaisiin päivät, joilta tuen saajalle olisi ennen ehdotetun lain voimaantuloa maksettu työttömyysetuutta. Tarkoituksena olisi huomioida myös ennen vuoden 2006 alussa toteutettua työmarkkinatukiudistusta ja ennen vuoden 2015 alussa toteutettua työmarkkinatuen rahoitusuudistusta kertyneet työmarkkinatuen maksupäivät.

Kansaneläkelaitos totesi lausunnossaan, että Kansaneläkelaitoksen työttömyysturvan tietojärjestelmä on uudistettu perusteellisesti vuonna 2010. Uudistamista edeltävän ajan maksupäivätietoihin liittyy merkittäviä epävarmuuksia, ja lisäksi kyseisten maksupäivien lukeminen rahoitusvastuuseen vaikuttaviin maksupäiviin olisi teknisesti erittäin monimutkaista eikä välttämättä lainkaan mahdollista. Kansaneläkelaitoksen näkemyksen mukaan rahoitusvastuuseen vaikuttavien maksupäivien laskemisen voisi aloittaa esimerkiksi vuoden 2015 alussa toteutetun rahoitusuudistuksen jälkeisistä päivistä ilman, että rahoitusuudistukseen liittyvät kannustinvaikutukset vaarantuisivat.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työttömyysturvalain voimaantulosäännöksen muuttaminen siten, että valtion ja työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusvastuuseen vaikuttaviin työttömyysetuuden maksupäiviin ei luettaisi päiviä ajalta ennen 1.1.2015, on perusteltua Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmästä esitettyjen näkemysten vuoksi. Voimaantulosäännöksen muuttaminen edellä ehdotetulla tavalla ei myöskään vaikuttaisi merkittäväällä tavalla rahoitusuudistukseen liittyviin kannustinvaikutuksiin.

Eesityksen mukaan rahoitusvastuun perusteena oleva etuuspäivien kertymä nollautuisi työnhakijan täyttäessä työttömyysturvalaissa tarkoitetun työssäoloehdon. Käytännössä tämä tarkoittaa ansiopäivärahana ja peruspäivärahana alkaneiden etuusjaksojen ja näiden enimmäisajan päättymisen jälkeen mahdollisesti seuraavan työmarkkinatukijakson kestojen laskemista yhteen. Sen sijaan työnhakijan siirtyessä työmarkkinatuelta ansiopäivärahalle tai työttömyyspäivärahalle alkaisi rahoitusvastuun kertymäpäivien laskenta alusta. Edellä mainitusta johtuen myös työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyyskassalakia koskevien lakiehdotusten voimaantulosäännöksiä tulisi muuttaa siten, että valtion ja ansiopäivärahan saajan kotikunnan rahoitusvastuuseen vaikuttaviin työttömyyspäivärahan maksupäiviin ei luettaisi päiviä ajalta ennen 1.1.2015.

Edellä esitetyn johdosta työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että 6. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 7 kohtaa muutettaisiin ja säännös voisi kuulua seuraavasti:

(6. lakiehdotus, voimaantulosäännös 7 kohta)

7. Tämän lain mukaiseen valtion ja työmarkkinatuen tai peruspäivärahan saajan kotikunnan rahoitusvastuuseen vaikuttaviin työttömyysetuuden maksupäiviin luetaan myös päivät, joilta tuen saajalle on ennen tämän lain voimaantuloa maksettu työttömyysetuutta, ei kuitenkaan ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 2015.

Lisäksi 8. ja 9. lakiehdotusten voimaantulosäännösten toisiaan vastaavat 2 momentit tulisi muuttaa vastaavasti, ja säännökset voisivat kuulua seuraavasti:

(8. lakiehdotus, voimaantulosäännös 2 mom.)

Tämän lain mukaiseen valtion ja ansiopäivärahan saajan kotikunnan rahoitusvastuuseen vaikuttaviin työttömyyspäivärahan maksupäiviin luetaan myös päivät, joilta tuen saajalle on ennen tämän lain voimaantuloa maksettu työttömyyspäivärahaa, ei kuitenkaan ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 2015.

(9. lakiehdotus, voimaantulosäännös 2 mom.)

Tämän lain mukaiseen valtion ja ansiopäivärahan saajan kotikunnan rahoitusvastuuseen vaikuttaviin työttömyyspäivärahan maksupäiviin luetaan myös päivät, joilta tuen saajalle on ennen tämän lain voimaantuloa maksettu työttömyyspäivärahaa, ei kuitenkaan ajalta ennen 1 päivää tammikuuta 2015.

Kunnan rahoitusosuuden laskutuksen toteuttaminen

Työttömyyskassojen yhteisjärjestö esitti lausunnossaan, että työttömyyskassat haluaisivat hoitaa ansioturvan perusosan laskutustehtävän. SAK esitti, että se ei kuntalaskutuksen osalta kannata hallituksen esitystä, vaan pitää työttömyyskassoja parempana vaihtoehtona kokonaisuuden selkeyden ja toimivuuden näkökulmista.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että hallituksen esitystä ei ole syytä muuttaa Työttömyyskassojen yhteisjärjestön ja SAK:n esittämällä tavalla. Valmistelun aikana on tarkasteltu kolmea vaihtoehtoista toimijaa kuntien ansiopäivärahaan kohdistuvan rahoitusvastuun käytännön toteuttamiseksi eli laskuttamiseksi. Vaihtoehtoiset toimijat ovat olleet Kansaneläkelaitos, Työllisyysrahasto ja työttömyyskassat. Valmistelun aikana on arvioitu, että kaikki kolme vaihtoehtoista toimijaa pystyisivät vastaamaan ansiopäivärahan perusosaan kohdistuvan kuntalaskutuksen toimeenpanosta. Vaihtoehtojen arviointia on kuvattu hallituksen esityksessä kohdassa 5.1.4.

Työttömyyskassojen yhteisjärjestö toi lausunnossaan esille kysymyksen siitä, onko esitystä arvioitu tietosuojan kannalta riittävästi nimenomaan laskutustehtävän osalta. Työttömyyskassojen yhteisjärjestö toteaa lausunnossaan, että lakiesityksessä ei ole tehty henkilötietojen käsittelyn tietosuojan vaikutusten arviointia ansiopäivärahan kuntaosuuden laskutuksesta Kansaneläkelaitoksen kautta. Yhteisjärjestö totesi, että esitetyssä vaihtoehdossa työttömyyskassat siirtäisivät Kansaneläkelaitokselle ainoastaan kuntaosuuden laskutusta varten valtavia määriä henkilö- ja etuustietoja, ja että kyseessä on erittäin laajamittainen ja korkeariskinen henkilötietojen käsittely, jossa siirretään Kansaneläkelaitokseen tieto henkilön kuulumisesta työttömyyskassaan ja tieto ansiopäivärahan saamisesta pelkkää laskuttamista varten.

Esityksessä ehdotetun kuntien rahoitusvastuun toteuttamistavan ja siihen liittyvien tietojen luovuttamisen tietosuojavaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksen kohdassa 4.2.7.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi kuitenkin yhtyä Työttömyyskassojen yhteisjärjestön esittämään näkemykseen siitä, että kunnan vastuun laajeneminen työttömyysetuuksien rahoituksessa lisäisi kunnan rahoitusosuuden perintää varten tarvittavien henkilötietojen määrää. Tämä johtuu siitä, että kunnan rahoitusvastuun piiriin tulee kaksi uutta henkilöryhmää: peruspäivärahan saajat ja ansiopäivärahan saajat.

Kunnalle esitettävän ansiopäivärahan perusosaan kohdistuvan rahoitusvastuun, niin kutsutun laskutuksen, toteuttamiseksi esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada työttömyyskassalta välttämättömät tiedot kunnan ansiopäivärahaan kohdistuvan rahoitusosuuden perimiseksi sekä ansiopäivärahan saajan yksilöinti- ja kertymätietojen luovuttamiseksi kotikunnalle. Työttömyyskassojen yhteisjärjestön esiin nostaman henkilötietojen suurta määrää koskevan huolen vuoksi työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että jo tällä hetkellä työttömyyskassat ja Kansaneläkelaitos vaihtavat työttömyysetuuksien henkilötason ratkais- ja etuuskertymätietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamiseksi.

Esityksessä ehdotetaan edelleen, että Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa kotikunnalle nämä henkilöä koskevat yksilöintitiedot ja tiedot maksetun työttömyysetuuden määrästä myös peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa saavista henkilöistä. Tältä osin todetaan, että riippumatta siitä, mikä taho kuntien rahoitusosuuden perimisen toteuttaisi, tämä tietojen luovutus tulee toteuttaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että Kansaneläkelaitoksella on olemassa prosessit ja kokemus työttömyysetuusmenon kattamiseen kohdistuvasta kuntien rahoitusvastuun toimeenpanon hoitamisesta. Kunnan rahoitusosuuden perinnän keskittäminen yhdelle toimijalle yksinkertaistaisi laskutusprosessia kuntien suuntaan. Yhdelle toimijalle keskitetyllä laskutustehtävällä arvioidaan olevan myös tiedonhallinnan ja tiedolla johtamisen etuja työllisyyden hoitamisessa. Laskutustehtävän osoittamisessa Kansaneläkelaitokselle on arvioitu olevan pienimmät järjestelmämuutoksista syntyvät kustannukset. Kokonaisarvioinnissa on huomioitu myös työllisyyspalveluiden järjestämistä vastaava koskevan uudistuksen kohtalaisen vaativa voimaantuloaikataulu, johon rahoitusta koskevan ratkaisun tulee sopeutua sekä rahoitusratkaisun merkitys uudistuksen työllisyysvaikutusten syntymisen näkökulmasta ja toimeenpanoratkaisun merkitys ansiopäivärahajärjestelmän rahoituksen kannalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että yleislakeina tiedonhallintalaki ja yleinen tietosuoja-asetus sekä tietosuoja- ja julkisuuslaki koskisivat sitä ansiopäivärahan maksamista koskevaa tietoa, jonka työttömyyskassat luovuttaisivat Kansaneläkelaitokselle ehdotetun lakisääteisen tehtävän hoitamista varten. Kyseiset lait sisältävät järjestelmien tietoturvallisuutta ja tietojen siirtämistä sekä henkilötietojen suojaa koskevaa sääntelyä. Yleislainsäädäntö jo sinänsä määrittää ja asettaa reunaehdot tietoturvalle tietojen käsittelylle. Ministeriö yhtyy Työttömyyskassojen yhteisjärjestön lausunnossaan esittämiin näkemyksiin henkilötietojen käsittelyn minimoinnin periaatteesta ja korostaa, että tietojen siirtämistä ja luovuttamista varten toimeenpano-organisaatioiden tulee noudattaa edellä todetuissa yleislaissa säädettyä ja varmistaa, että valittavat

tiedonvälitysratkaisut perustuvat riittävän tarkkaan tietosuojavaikutusten arviointiin.

Työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentumisen kompensointi

Useat lausunnonantajat kuten Vantaan kaupunki ja Suomen Kuntaliitto toteavat, että työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen kompensointi tulisi määritellä useamman vuoden keskiarvon perusteella esitetyn yhden vuoden poikkileikkausvuoden sijasta. Lisäksi muun muassa Helsingin ja Tampereen kaupungit sekä Nurmijärven kunta tuovat lausunnoissaan esiin, että kompensoation tasoa sekä kompensoation kuntakohtaista kohdentumista tulisi tarkastella määräajoin työikäisen väestön määrän perusteella.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kompensoatiota määriteltäessä on perusteltua käyttää mahdollisimman uutta tietoa kunnille siirtyvistä rahoitusvastuista. Näin kompensoatio kuvaa mahdollisimman hyvin kuntien vastuulle siirtyvän rahoitusvastuun tasoa uudistuksen voimaantulohetkellä. Useamman vuoden keskiarvoon perustuva kompensoatio huomioisi vuosien 2020-2021 korkeamman työttömyystilanteen, joka vääristäisi kompensoatiota verrattuna siirtyvään rahoitusvastuuseen. Poikkeuksellisia vuosia ei ole perusteltua huomioida pysyvää rahoitusta määriteltäessä.

Työttömyysetuuskustannuksista valtaosa muodostuu pitkäaikaistyöttömistä, joiden etuuksista kunnilla on suurempi rahoitusvastuu. Pitkien työttömyysjaksojen määrä on viime vuosina pysynyt melko vakaana suhdanne muutoksista huolimatta. Tämä tarkoittaa sitä, että usean vuoden keskiarvoon perustuva kompensoatio ei merkittävästi muuttaisi kompensoation tasoa suurimmassa osassa kuntia. Asukasluvultaan hyvin pienissä kunnissa yksittäisten henkilöiden siirtymät työmarkkinoiden ulkopuolelle tai työmarkkinoiden ulkopuolelta työnhakijaksi voivat aiheuttaa suhteellisesti suuren muutoksen kunnan työttömyysturvan rahoituskustannuksissa.

Esitetty kompensoatio on luonteeltaan pysyvä, eikä sitä ole esitetyn mukaisesti tarkoitus tarkistaa jälkikäteen toteutuneiden etuuskustannusten tai väestökehityksen mukaan. Kompensoation tarkoitus on korvata kunnalle aiheutuva lisäkustannus uudistuksen voimaantulovaiheessa, minkä jälkeen kunnalla on mahdollisuus itse vaikuttaa työttömyysetuuksien kehitykseen. Kompensoation kokonaistaso tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä.

Kompensoation kytkeminen työikäisen väestön kehitykseen tarkoittaisi, että kompensoatiota kohdentuisi automaattisesti kasvaviin kuntiin riippumatta siitä, ovatko henkilöt työllistettyjä vai työttömiä. Suurin osa kasvukeskuksissa asuvasta tai sinne muuttavasta väestöstä on kuitenkin työllistettyä, mikä vääristäisi kompensoation kohdistumista. Erityisesti kasvukeskuksissa työllistymismahdollisuudet ovat hyvät, mikä myös osaltaan ehkäisee pitkäaikaistyöttömyyttä ja sitä myöten kasvavia etuuskustannuksia. Kasvavat kunnat ja kaupungit hyötyvät jatkossakin muuttoliikkeestä kasvavien verotulojen ja valtionosuuksien myötä.

Työmarkkinatuen rahoitusvastuu

Helsingin kaupunki esittää asiantuntijalausunnossaan muutosehdotuksia työmarkkinatuen rahoitusta koskevaan pykälään (TTL 14:3 a).

Pykälän 4 momentin mukaan valtio rahoittaa työmarkkinatuen täysimääräisesti kolmen vuoden ajalta ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä lukien, jos kyse on kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa

tarkoitetusta henkilöstä (kohta 1) ja yhden vuoden ajalta (kohta 2), kun kyse on muusta kuin edellä tarkoitetusta henkilöstä. Helsingin kaupunki ehdottaa edellä mainittujen aikarajojen muuttamista kolmesta vuodesta viiteen vuoteen ja yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen.

Lisäksi Helsingin kaupunki esittää edellä mainittuun momenttiin lisättäväksi kohdan 4, jossa säädettäisiin, että valtio rahoittaisi työmarkkinatuen osa-aikatyön ajalta, mikäli etuuden saajan työaika on vähintään 60 % koko aika työn ajasta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotetun työttömyysturvalain 14 luvun 3 a § neljännessä momentissa kohdat 1) ja 2) on tarkoitettu hillitsemään maahanmuutosta kunnille aiheutuvia kustannuksia. Jos lain kohtiin liittyviä aikarajoja pidennettäisiin, olisi sillä lain tavoitteiden näkökulmasta vastakkaisen suuntainen vaikutus, koska muutos heikentäisi kuntien kannusteita edistää ulkomailla syntyneiden työllistymistä.

Helsingin kaupungin esittämä 14 luvun 3 a §:n 4 momentin 4 kohta olisi osittain ristiriidassa lain tavoitteiden kanssa. Ehdotettu lisäys voisi kasvattaa epä-tarkoituksenmukaisen osa-aikatyön teettämistä. Lisäksi on huomioitavaa, että työvoimapalveluiden järjestämisestä säädettäväksi esitettävä laki käytännössä edellyttää työnhakijoilta kokoaikatyön hakemista. Kuntien rahoitusvastuisiin laskettavia työttömyysetuuspäivien päiväkertymien takautuvassa laskennassa ei pystytä huomioimaan työajan pituutta, eikä ehdotettua muutosta näin voitaisi huomioida työttömyysturvan rahoitusvastuun kompensaatiossa.

Suhdanneriski

Helsingin, Tampereen ja Lohjan kaupungit tuovat lausunnoissaan esiin kunnille siirtyvän suhdanneriskin. Lausunnoissa esitetään huoli siitä, että kunnilla on valtiota rajallisemmat mahdollisuudet reagoida suhdannevaihteluihin. Kaupungit esittävät lausunnoissaan, että rahoitusmalliin lisättäisiin työttömyysturvan maksuosuuden muutosrajoitin, joka mahdollistaisi poikkeuksellisista suhdannetilanteista aiheutuvien etuuskustannusten siirron kunnalta valtiolle.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kompensaation kytkeminen suhdannevaihteluun, eli käytännössä kuntakohtaiseen työttömyyden kehitykseen, on käytännössä vaikea toteuttaa. Valtionosuuden määräytymistekijöiden tulisi aina perustua toteutuneeseen kehitykseen, mikä tarkoittaa vähintään kahden vuoden viivettä toteuman ja maksettavan valtionosuusrahoituksen välillä. Valtionosuusjärjestelmä soveltuu tästä syystä huonosti vastaamaan nopeisiin suhdannevaihteluihin. Toinen vaihtoehto nk. muutosrajoittimen toteuttamiseen olisi kuntalaskutuksen kautta. Esimerkiksi siten että valtio maksaisi kuntien rahoitusosuuden, joltain määrätyn rajan ylittävältä osalta. Ratkaisu olisi tällöin eräänlainen tukimalli kunnille. Etuuskustannusten siirtomahdollisuus kunnalta valtiolle voisi myös johtaa kuntien osaoptimointiin sekä kannustinvaikutusten heikkenemiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että työttömyyden kasvaessa kuntia on tarkoituksenmukaisempaa tukea ensisijaisesti tavoilla, jotka eivät heikennä työllisyyden edistämisen kannusteita.

Kannustavan rahoitusmallin porrastettu rahoitusvastuu tasaa jo itsessään suhdannevaihtelua. Kunnan rahoitusvastuu alkaa vasta 100 työttömyyspäivän jälkeen 10 prosentin osuudella. Valtio rahoittaa siis jatkossakin suurimman osan etuuskustannuksista työttömyyden alkuvaiheessa ja kantaa näin

ollen suurimman vastuun äkillisistä suhdannevaihteluista. Kunnan rahoitusvastuu on maksimissaan 50 prosenttia työttömyysturvasta, mikä realisoituu 700 työttömyyspäivän jälkeen. Tämä tarkoittaa noin 2,5 vuoden työttömyyttä.

Palveluiden rahoituksen siirtymäaika

Hallintovaliokunta toi lausunnossaan esille, että palveluiden rahoituksen osalta valitulla jakoperusteella ei päästä riittävän lähelle tarveperustaista rahoitusta. Eräiden alueiden näkökulmasta laskennallinen valtionosuus ei tuota tarvetta vastaavaa rahoitusta ja että laskennallinen rahoitusmalli ei siksi ole pitkällä tähtäimellä näille alueille toimiva. Hallintovaliokunta esitti, että valtionosuusrahoituksen siirtymäajan pituutta arvioitaisiin tehtävä- ja rahasiirron turvaamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että uudistuksen kuntakohtaiset vaikutusarviot perustuvat laskennallisiin arvioihin, joihin liittyy paljon epävarmuutta. Palveluita ei nykytilassa järjestetä kuntapohjaisesti, joten siirtyviä kustannuksia on arvioitu osittain laskennallisin perustein vuosien 2017-2019 toteutuneiden kustannusten perusteella. Suurimmat muutospaineet johtuvat poikkeuksellisen korkeista kustannuksista sellaisissa palveluissa, joiden järjestämisen laajuus olisi järjestämisvastuullisen tahon harkinnassa, esimerkiksi yksityisen sektorin palkkatuen käyttö. Palveluvalikoimasta ja palvelujen järjestämisen tavoista päättämiseen liittyy ylipäättään verrattain paljon harkinnan mahdollisuutta, minkä voidaan arvioida jossain määrin lieventävän esityksestä kuntien talouteen kohdistuvia paineita.

Muutospaineiden lieventämiseksi malliin sisältyy kahden vuoden siirtymäaika, jonka aikana rahoitus muodostuu osittain kuntakohtaisista kustannusarvioista. Yllä mainittujen epävarmuustekijöiden johdosta ei ole perusteltua, että peruspalveluiden rahoitusta kytkettäisiin kuntakohtaisiin kustannusarvioihin pidemmällä aikavälillä. Lisäksi siirtymäajan kaltaiset poikkeukset laskennallisesta rahoitusmallista heikentävät rahoituksen ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä kuntien näkökulmasta.

Työllisyysvaikutukset

Hallintovaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että työllisyysvaikutuksen arvioidaan esityksessä olevan 7 000—10 000 työllistä palvelujen tuottavuuden, saatavuuden ja vaikuttavuuden kasvun kautta, mutta esityksessä ei kuitenkaan mainita, millä aikavälillä tämä vaikutus voi toteutua.

Esityksen vaikutusarvioissa (4.2.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen s. 148) todetaan, että työllisyysvaikutukset on arvioitu vuoden 2029 tasossa. Uudistuksen toimeenpanossa tavoitellaan mahdollisimman hyvää onnistumista, mutta on syytä odottaa vähintään jonkinasteista ”käynnistymiskitkaa” toimeenpanon alkuvaiheissa, kuten on kuntakokeiluissakin havaittu. Kuntakokeiluihin liittyvän käynnistymiskitkan ei ole havaittu vaikuttavan työllisyyteen, mutta isommassa ja laajemmassa uudistuksessa vaikutukset ovat mahdollisia. Työttömyysturvan rahoitusuudistuksen voi odottaa vaikuttavan välittömästi vuodesta 2025 alkaen. Järjestämisvastuun siirtoon ja kuntaekosysteemiin liittyvät toimintatavat kehittyvät ajan kuluessa.

Ohjaus ja valvonta

Neuvottelukunta

Muutamissa valiokunnalle annetuissa lausunnoissa esitetään, että valtakunnallisen neuvottelukunnan kokoonpanoa tulisi täydentää eri tahojen edustuksella. SOSTE esittää, että valtakunnallista työllisyyden edistämisen neuvottelukuntaa laajennetaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen edustuksella erityisesti erityisryhmien työllistymiseen liittyvän asiantuntemuksen varmistamiseksi. Into ry korostaa, että neuvottelukunnassa on tärkeää olla mukana myös järjestöjen ja välityömarkkinatoimijoiden edustus, jotka tuntevat heikossa työmarkkina-asemassa olevan asiakaskunnan ja heidän palvelutarpeensa. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (JOTPA) toteaa, että JOTPA tulee lisätä valtakunnallisessa neuvottelukunnassa edustettuina oleviin tahoihin sekä työllisyyden valtakunnallisia tavoitteita koskevan päätöksen valmisteluun osallistuviin tahoihin. Kansaneläkelaitos toteaa, että myös Kelan pitäisi kuulua toimijana asetettavaan neuvottelukuntaan, jos työllistymisen monialaiseen edistämiseen ei aseteta valtakunnallista ohjausryhmää. Lisäksi Ammattiliitto Pron mukaan neuvottelukunnan työhön on tarpeen liittää mekanismi, jolla henkilöstön osallisuus valtakunnallisessa kehittämistyössä varmistetaan.

Ehdotetussa järjestämislain 22 §:n 1 momentissa on todettu yleisellä tasolla, että neuvottelukunnassa tulee olla ainakin kuntien, keskeisten ministeriöiden, valtion aluehallinnon sekä työ- ja elinkeinoelämän järjestöjen edustus. Lisäksi 22 §:n 3 momenttiin sisältyy asetuksenantovaltuus, joka perusteella neuvottelukunnan kokoonpanosta ja jaostoista voitaisiin säätää tarkemmin asetuksella.

Hallituksen esityksessä kohdassa alemman asteinen sääntely on todettu, että valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin ainakin neuvottelukunnan kokoonpanoa. Esityksessä todetaan, että kuntia edustavina tahoina neuvottelukunnassa olisi kuntien lisäksi edustus Kuntaliitosta ja maakuntien liitoista. Työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi neuvottelukunnassa olisi edustus sosiaali- ja terveysministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja valtiovarainministeriöstä. Valtion aluehallinnosta tulisi olla edustus ELY-keskuksista sekä aluehallintovirastoista. Lisäksi neuvottelukunnassa tulisi olla tasapuolisesti edustettuina työnantajat ja työntekijöitä edustavia järjestöjä. Neuvottelukuntaan asetettaisiin jaosto, joka toimisi työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin valtakunnallisena ohjausryhmänä. Jaostoon kutsuttaisiin edustus myös hyvinvointialueilta ja Kansaneläkelaitokselta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotettu sääntely ei aseta estettä täydentää asetuksella neuvottelukunnan kokoonpanoa muiden tarkoituksenmukaisten tahojen edustuksella. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että neuvottelukunnassa on, tarvittaessa alajaostojensa kautta, kattava edustus.

SAK pitää tärkeänä sitä, että jatkossa kunnissa tai kuntien yhteistoiminta-alueilla on nykyisten työvoima- ja yrityspalvelu -neuvottelukuntien kaltainen yhteistyöelin, jossa on mukana eri työelämäosapuolet. SAK katsoo tarpeelliseksi, että yhteistyöelimistä säädettäisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työllisyyden edistämisen neuvottelukuntaan voitaisiin asettaa myös alueellisia jaostoja.

ELY-keskusten ja KEHA-keskusten tehtävät

Lapin, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-keskukset pitivät hyvänä sitä, että lausunnoilla olleeseen esitysluonnokseen tehdyn muutoksen jälkeen täsmennettiin ELY-keskusten tehtävää alueellisen työllisyyden edistämiseksi. Osa ELY-keskuksista katsoi kuitenkin edelleen tarpeel-

liseksi täsmentää sitä, miten työllisyyden hoidon kokonaisuutta koordinoidaan alueellisesti sen eri osa-alueilla. Osa työllisyyden hoidon tehtävästä edellyttäisi niiden mielestä alueellista koordinaatiota.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että alueellisen työllisyyden edistämisen tehtävä pitää sisällään sen, että ELY-keskus aktiivisesti käynnistää ja ylläpitää eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tehtävän hoitaminen tarkoittaa, että keskus voi samalla välittää tietoa toimijoiden välillä ja ehdottaa esimerkiksi toimijoiden yhteistä kehittämistoimintaa eli kaiken kaikkiaan koordinoida eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Ministeriö ei katso tarpeelliseksi ehdotetun sääntelyn täsmentämistä. ELY-keskusten roolia alueellisen työllisyyden edistämisen tehtävän hoitamiseksi voidaan tukea esimerkiksi tulosohtauksella.

KEHA-keskus pyysi lausunnossaan huomioimaan, että KEHA-keskukselle on esitetty uudistuksessa uusia tietojärjestelmätehtäviä kuntien ja työllisyysalueiden työvoimaviranomaisille sekä myös kokonaan uusia työvoimapalveluihin, monialaisiin palveluihin sekä erikseen HE:ssä 208/2022 vp esitettyjä kotoutumiseen edistämiseen liittyviä tehtäviä. Näin ollen esitetty nimi, ELY-keskusten kehittämis- ja hallintokeskus, ei KEHA-keskuksen lausunnon mukaan kuvaa riittävällä tavalla KEHA-keskuksen koko toimintaa, tehtäväkenttää ja kumppaniverkostoa uudistuksen jälkeen.

Työ- ja elinkeinoministeriö yhtyy KEHA-keskuksen näkemykseen siitä, että esitetty viraston nimi ei kuvaa viraston tehtäväkenttää kokonaisuudessaan. Ministeriö ei kuitenkaan kannata sitä, että viraston nimi muutettaisiin tässä yhteydessä. KEHA-keskuksen roolia valtakunnallisessa työllisyydenhoidon palvelujärjestelmän ohjauksen toimeenpanossa vahvistetaan ja keskuksen tehtäviä uudelleenorganisoidaan vuosien 2023- 2024 aikana. Myös ehdotettu laki kotoutumisen edistämisestä (HE 208/2022 vp) määritteli KEHA-keskuksen tehtäviksi vastaavan kaltaisia tukitehtäviä kotoutumisen edistämiseksi. Muutoksia valmistelemaan on asetettu poikkeahallinnollinen KEHA-keskuksen kehittämisen -hanke (KEHA2024), jonka työn kuluessa saattaa tulla esiin nimen lisäksi myös muita keskusta koskevan sääntelyn muutostarpeita. Siksi työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että KEHA-keskuksen nimen tarkistaminen olisi tarkoituksenmukaisempaa tehdä myöhemmässä vaiheessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoi, että esityksessä jää epäselväksi, tuetaanko tulevaisuudessa työvoimapalveluiden järjestäjiä valtakunnallisesti palveluiden kehittämisessä ja mille organisaatiolle tämä tehtävä mahdollisesti osoitettaisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esityksessä em. tukitehtävä on esitetty KEHA-keskukselle. Tehtävästä säädettäisiin ELY-lain 3 a §:n 2 momentin 7 kohdassa, jonka mukaan KEHA-keskuksen tehtävänä olisi tukea työvoimaviranomaisia työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallisessa kehittämisessä. Lisäksi KEHA-keskus antaisi työvoimaviranomaisille oikeudellista neuvontaa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain, työttömyysturvalain, vuorotteluvapaalain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain toimeenpanossa.

Työnhakijan palveluprosessi ja työvoimapalveluja koskeva sääntely

Työnhakijan palveluprosessi

Lausunnoissa tuotiin esille työnhakijan palveluprosessiin liittyvän sääntelyn jäykkyys ja kaavamaisuus, joka ei esitettyjen näkemysten mukaan mahdollista joustavia ratkaisuja. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotettu

työnhakijan palveluprosessia sekä työnhakijalle asetettavaa työnhakuvelvollisuutta koskeva sääntely vastaisi sisällöltään voimassa olevaa sääntelyä. Kyseinen sääntely tuli voimaan 2.5.2022, ja siihen liittyy eduskunnan vastauksessa EV 212/2021 vp esitetyt lausumat.

Lausumista ensimmäisen mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistuksen vaikutuksia työllisyyden kehittymiseen, palvelun onnistumiseen ja kuntakokeilujen edistymiseen sekä resurssien riittävyyteen ja niiden kohdentamisen onnistumiseen kiinnittäen erityisesti huomiota yksityiskohtaisen sääntelyn toimivuuteen sekä antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle edellä mainituista seikoista selvityksen vuoden 2023 loppuun mennessä. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin lainsäädännön tarkistamiseksi. Sääntelyn toimivuutta seurataan, ja työ- ja elinkeinoministeriö antaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle selvityksen eduskunnan edellyttämässä määräajassa.

Merityöväily

SAK ei lausunnossaan kannattanut merityöväilyksen hajauttamista kuntiin sen erityisluonteen vuoksi. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, ettei merityöväilystä ole tarkoituksenmukaista erottaa muusta työväilytyksestä järjestämisvastuun näkökulmasta.

Esityksen mukaan työnantaja-asiakas voi asioida haluamassaan työvoimaviranomaisessa ja toisaalta kunnat voivat halutessaan keskittää merityöväilytyksen kuntalain 54 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Työväilytystä ei ole tarkoitettu tehtäväksi kotikuntaan tai työvoimaviranomaisen toimialueeseen sidottuna. Tarkoitus on, että työvoimaviranomaiset tekevät työväilytystä sekä kansallisesti että kansainvälisesti alueellista liikkuvuutta edistämisen, että työnhakijat saavat työtä ja työnantajat tarvitsemaansa työvoimaa.

Työkokeilu

Into ry vastusti työkokeilun enimmäiskeston lyhentämistä 12 kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Into ry totesi, että kuusi kuukautta on liian lyhyt arjenhallinnan vahvistamiseen ja että työkokeilu tulisi mahdollistaa tarvittaessa 12 kuukauden pituisena samalla työnantajalla. Lisäksi Into ry toi esille, että työpajakentältä on noussut tarve uudelle työpajoilla toteutettavalle toimenpiteelle, joka työkokeilua laajemmin, asiakaslähtöisemmin ja joustavammin huomioisi itsetuntemuksen, arjenhallinnan, sosiaalisten taitojen, elämänhallinnan sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistamisen.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työkokeilun tarkoituksena on joko ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittäminen tai työmarkkinoille paluun tukeminen. Työkokeilua ei ole suoraan tarkoitettu palveluksi arjenhallinnan vahvistamiseen, vaikka se voi välillisesti tällaisena toimia. Työkokeilun tarkoitus huomioon ottaen, työkokeilu on tarkoitettu lyhytkestoiseksi palveluksi. Työkokeilussa oleva kokeilee työpaikalla samoja työtehtäviä, joita myös työsuhteessa olevat työntekijät tekevät. Työnantaja saa työkokeilijan työpanoksen maksamatta tälle palkkaa, mutta joutuu käyttämään aikaa työkokeilijan perehdytykseen, valvontaan ja arviointiin. Mitä pidempänä työkokeilu järjestetään sitä suuremmaksi kasvaa riski siitä, että työkokeilijoilla korvataan työsuhteista työvoimaa.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että tässä esityksessä ei ole esitetty otettavaksi käyttöön uusia palveluja. Palveluvalikomaa ja siihen liittyvää sääntelyä on tarkoitus arvioida erikseen järjestämisvastuun siirron jälkeen.

Palkkatuki

EKSOTE esittää lausunnossaan joitakin palkkatukisääntelyyn liittyviä huomioita. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotettu palkkatukisääntely vastaa hallituksen esityksessä HE 175/2022 vp ehdotettua palkkatukiuudistusta. Kyseinen hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä, joten ministeriön näkemyksen mukaan palkkatukisääntelyä ei ole tarkoituksenmukaista tarkistaa tässä yhteydessä muilta osin kuin eduskunnan palkkatukiuudistukseen mahdollisesti tekemien muutosten osalta.

Työllistymissuunnitelmaa koskeva muutoksenhakukielto

Perustuslakivaliokunta käsitteli lausunnossaan järjestämislain 147 §:n 2 momentissa ehdotettua työllistymissuunnitelmaa koskevaa muutoksenhakukieltoa. Perustuslakivaliokunta esitti lausunnossaan säännöstä täsmennettäväksi niin, että työllistymissuunnitelmaan ei saa erikseen hakea oikaisua eikä siitä saa erikseen valittaa. Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan siihen, että jos työnhakija ei noudata työllistymissuunnitelmaa ja hänelle aiheutuu tästä työttömyysetuuden menetys, työnhakija voi valittaa työttömyysetuutta koskevasta työttömyysetuuden maksajan päätöksestä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon osalta työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että muutoksenhakukiellon täsmentäminen olisi selkeintä toteuttaa viittaamalla suoraan työttömyysturvalain muutoksenhakusäännöksiin sen sijaan, että muutoksenhakukieltoa koskevaan säännökseen lisättäisiin ”erikseen”.

Työttömyysturvalain mukaan työnhakijalle voi aiheutua työttömyysetuuden menetys, jos hän ei noudata työllistymissuunnitelmaansa. Etuuden menetys perustuu tällöin työvoimaviranomaisen tai KEHA-keskuksen antamaan sitovaan työvoimapoliittiseen lausuntoon. Työvoimapoliittiseen lausuntoon ei erikseen saa hakea muutosta. Muutosta haetaan työttömyysetuuden maksajan lausunnon perusteella antamaan päätökseen.

Jos sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta kumoaa työttömyysetuuden maksajan päätöksen, joka perustuu työvoimapoliittiseen lausuntoon, johtaa etuuden maksajan päätöksen kumoaminen myös työvoimapoliittisen lausunnon kumoutumiseen. Muutoksenhaku ei kuitenkaan johda työllistymissuunnitelman kumoutumiseen tai muuttumiseen, vaan lautakunnan arvioitavana on ainoastaan se, oliko henkilöllä työttömyysturvalaissa tarkoitettu pätevä syy olla noudattamatta työllistymissuunnitelmaa. Jos henkilöllä todetaan olleen pätevä syy, hänellä on muiden edellytysten täytyessä oikeus työttömyysetuuteen siitä huolimatta, että hän ei noudattanut työllistymissuunnitelmaansa.

Voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly työllistymissuunnitelmaa koskevaa erillistä muutoksenhakukieltoa. Erikseen on säädetty, ettei työ- ja elinkeinotoimiston ratkaisuun asettaa työnhakuvelvollisuus saa hakea muutosta. Vaikka asiasta ei ole erikseen säädetty, käytännössä on katsottu, ettei työllistymissuunnitelma ole muutoksenhakukelpoinen päätös muiltakaan osin. Ehdotetun muutoksenhakukielto-säännöksen tarkoitus on selkeyttää asiantilaa.

Työllistymissuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa järjestämislain ehdoteissa 35 ja 36 §:ssä tarkoitetuissa työnhakukeskusteluissa ja täydentävissä työnhakukeskusteluissa. Lisäksi suunnitelmaa voidaan päivittää myös muulloin työnhakijan pyynnöstä. Työllistymissuunnitelma on siten asiakirja,

jota päivitetään jatkuvasti työnhaun kuluessa. Muutoksenhakukiellolla ei ole tarkoitettu rajattavaksi oikeutta hakea muutosta siihen, että työvoimaviranomainen kieltäytyisi suunnitelman laatimisesta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon ja edellä esitetyn perusteella työ- ja elinkeinoministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi 1. lakiehdotuksen 147 §:n 2 ja 3 momenttia tarkistettavaksi esimerkiksi seuraavalla tavalla:

(147 § 2 mom.)

Työvoimaviranomaisen ratkaisuun olla tarjoamatta asiakkaalle asiantuntija-arvioiteja, ammatinvalinnanohjausta, uraohjausta, valmennusta tai kokeilua tai ratkaisuun olla tukematta työnhakijan omaehtoista opiskelua tai hyväksymättä ilmoitusta tuetun opiskelun keskeyttämisestä ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa.

(147 § 3 mom.)

Tässä laissa tarkoitettuun työllistymissuunnitelmaan ja työvoimaviranomaisen 78 §:n perusteella antamaan työvoimapolitiittiseen lausuntoon työttömyysetuutta koskevan oikeuden lakkaamisesta ei saa vaatia oikaisua eikä siitä saa valittaa. Työllistymissuunnitelman noudattamatta jättämisen vaikutuksesta oikeuteen saada työttömyysetuutta ja tätä koskevasta muutoksenhausta sekä muusta muutoksenhausta Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan työvoimapolitiittisen lausunnon perusteella antamaan päätökseen säädetään työttömyysturvalaissa.

Työvoimakoulutuksen yhteishankintakoulutuksen maksuosuus

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että työvoimakoulutuksen yhteishankintaa koskevan 1. lakiehdotuksen 62 §:n 3 momentissa on asetustenantovaltuus yhteishankintakoulutuksen maksuosuuksista, mutta 62 §:ssä ei ole niistä perussäännöksiä. Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä maksuosuuksista tulisi laissa täsmentää vähintään viittaamalla asian kannalta merkitykselliseen EU-lainsäädäntöön.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta työ- ja elinkeinoministeriö esittää työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan harkittavaksi järjestämislain 62 §:n 3 momentin täydentämistä esimerkiksi seuraavalla tavalla:

(62 § 3 mom.)

Taloudelliseen toimintaan myönnettävän valtiontuen enimmäismääristä säädetään valtiontukien yleisessä ryhmäpoikkeusasetuksessa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yhteishankintakoulutuksen maksuosuuksista.

Työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen Ahvenanmaan maakunnassa

TE-toimistojen ja Kansaneläkelaitoksen tehtäviä Ahvenanmaalla hoitaa nykyisin Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomainen (AMS). Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen osalta tämä perustuu Ahvenanmaan itsehallintolakiin (1144/1991).

Jos henkilö hakee ansiopäivärahaa, AMS antaa työttömyyskassalle ansiopäivärahan maksamisen edellytyksiä koskevan työvoimapolitiittisen lausun-

non. Ansiopäivärahaoikeutta koskevat työttömyysturvalain säännökset kuuluvat valtakunnan lainsäädäntövaltaan ja työttömyysturvalaki on tältä osin suoraan Ahvenanmaalla sovellettavaa lainsäädäntöä.

Valtio ja Ahvenanmaan maakunta ovat sopineet niin sanotulla sopimusasetuksella, että maakunta hoitaa myös ansiopäivärahaoikeutta koskevien työvoimapolitiittisten lausuntojen antamisen Ahvenanmaalla. Sopimusasetuksella tarkoitetaan tässä tasavallan presidentin asetusta eräiden työttömyysturvalain mukaisten tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaan maakunnassa (347/2006). Hallituksen esityksellä ei ole tarkoitettu muuttaa työvoimapolitiittisten lausuntojen antamista Ahvenanmaalla.

Ahvenanmaan maakuntahallitus on kiinnittänyt huomiota siihen, ettei sopimusasetuksella voida säätää kunnille kuuluvien tehtävien siirtämisestä maakunnan tehtäväksi. Jotta nykytila säilyy, työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että esitettyyn työttömyysturvalain 11 lukuun lisättäisiin uusi 4 c § seuraavasti:

4 c §

Tämän luvun poikkeava soveltaminen Ahvenanmaan maakunnassa

Poiketen siitä, mitä 4 §:n 1 momentissa säädetään työvoimaviranomaisen tehtävistä, Ahvenanmaan maakunnassa työvoimapolitiittisen lausunnon henkilön oikeudesta ansiopäivärahaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen edellytysten osalta antaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus.

Poiketen siitä, mitä 4 b §:ssä säädetään työvoimaviranomaisen tehtävistä, Ahvenanmaan maakunnassa 4 b §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ansiopäivärahaa hakevasta työnhakijasta tekee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus.

Samalla hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvalain 11 luvun 4 c § siirtyisi 4 d §:ksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut edellä mainittua esitystä yhteistyössä Ahvenanmaan maakuntahallituksen kanssa. Maakuntahallitus oli kiinnittänyt asiaan huomiota jo hallituksen esityksen lausuntokierroksen yhteydessä, mutta muutos on jäänyt epähuomiossa tekemättä.

Jos eduskunta hyväksyy edellä mainitun muutoksen, työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee yhteistyössä oikeusministeriön ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen kanssa esityksen myös sopimusasetuksen muuttamisesta.

Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

Asiakastiedot ja tiedonsaantioikeudet

Ehdotetun 114 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan henkilöasiakkaasta voidaan käsitellä sellaisia terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevat tietoja ja arvioita, joilla on vaikutusta henkilön työllistymiseen ja jotka ovat välttämättömiä palvelujen tarjoamiseksi hänelle. Kunta- ja

hyvinvointialue työnantajat KT esitti lausunnossaan, että mainittua säännöstä muutettaisiin siten, että työvoimaviranomainen voisi käsitellä kohdassa mainittuja tietoja, jotka olisivat tarpeellisia palvelujen tarjoamiseksi sen sijaan, että edellytettäisiin tietojen välttämättömyyttä. Lausunnon mukaan voimassa olevan lain toimeenpanon yhteydessä on edellytys tietojen välttämättömyydestä, on havaittu ongelmalliseksi, eikä sellaista tietoa ole voitu tallentaa, joka olisi asiakkaan palvelutarpeen mukaisten palvelujen kannalta tarpeellista, kuten henkilöasiakkaan itsearvioinnit omasta työ- ja toimintakyvystä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotettu säännös ei estä käsittelemästä henkilöasiakkaan itse antamaa arviota työkyvystään tai terveydentilastaan tai sitä, että asiakkaan antama arvio perustuisi itsearviointimenetelmään, kuten lausunnossa mainittuun Kykyviisari-menetelmään. Edellä todetun perusteella työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei 114 §:n 1 momentin 8 kohtaa ole perusteltua muuttaa lausunnossa esitetyllä tavalla.

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT esitti lausunnossaan myös, että 115 §:ssä tarkoitettu tiedonsaantioikeus tulisi sitoa tietojen tarpeellisuuteen työvoimapalvelujen toimeenpanossa. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta. Ehdotetussa tiedonsaantioikeutta koskevassa säännöksessä ei luetella tyhjentävästi tiedonsaantioikeuden kohteena olevia tietosisältöjä, minkä vuoksi työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei ole perusteltua muuttaa 115 §:ää lausunnossa ehdotetulla tavalla.

Lisäksi Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT esitti lausunnossaan, että ehdotetussa 116 §:ssä tulisi säätää myös hyvinvointialueiden tiedonsaantioikeudesta terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskeviin tietoihin, joita työvoimaviranomaisella on, ja tämän lisäksi muihin tietoihin, mitkä ovat tarpeellisia työnhakijan terveydentilan tai työ- ja toimintakyvyn arvioimiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että mainitussa 116 §:ssä säädettäisiin sellaisten valtion viranomaisten tiedonsaantioikeuksista, joiden tehtäviin kuuluu työvoimapalvelujen toimeenpano, seuranta, arviointi, ohjaus tai valvonta sekä palveluntuottajien tiedonsaantioikeudesta. Pykälässä ei säädetä muiden kuin työvoimapalvelujen toimeenpanoon osallistuvien viranomaisten ja muiden toimijoiden oikeudesta saada työvoimapalvelujen asiakastietoja. Ehdotettua hyvinvointialueiden tiedonsaantioikeutta koskevaa lisäystä 116 §:ään ei näin ollen katsota tarkoituksenmukaiseksi.

Uudenmaan ELY-keskuksen oikeudelliset palvelut -yksikkö totesi lausunnossaan, että työvoimakoulutuksen opiskelijavalinta-asiakirjat hakemuksineen saattavat sisältää erityisiä henkilötietoja, kuten terveystietoja. Lausunnossa viitattiin ehdotettuun 116 §:n 4 momenttiin, jonka mukaisesti asiakkaan terveydentilaa koskevien tietojen luovuttaminen palveluntuottajalle on mahdollista vain, jos asiakas antaa tietojen luovuttamiseen yksilöidyn kirjallisen suostumuksen ja katsottiin, että myös 117 §:ssä olisi syytä harkita suojatoimenä asiakkaan suostumusta, jotta terveystietoja voitaisiin luovuttaa sellaiselle

valintaryhmän jäsenelle, joka ei ole työvoimaviranomaisen palveluksessa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että työvoimakoulutuksen opiskelijavalinnasta säädettäisiin ehdotetussa 63 §:ssä. Mainitun pykälän 1 momentissa säädetään työvoimaviranomaisen mahdollisuudesta käyttää opiskelijavalinnassa valintaryhmää ja määritellään toimijat, joiden edustajat voivat toimia valintaryhmän jäseninä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa lisäksi, että työvoimakoulutukseen hakeudutaan ja hakemus täytetään aina koulutuskohtaisesti. Koulutukseen hakeva henkilö täyttää hakemuksen itse ja hakemuksessa annettuja tietoja käytetään vain sen koulutuksen opiskelijavalinnassa, johon hakija on hakeutumassa. Hakemuksen tiedot ovat hakijan itse antamia ja hakijaa informoitaisiin siitä, että hakemuksen käsittelee valintaryhmä. Hakemuksessa annettujen henkilötietojen käyttötarkoitus on rajattu tiettyyn koulutukseen ja mainittuja henkilötietoja käsitellään ennalta määritellyn valintaryhmän toimesta. Koulutukseen hakevaa henkilöä informoitaisiin valintaryhmän tiedonsaantioikeudesta etukäteen. Edellä esitetyn perusteella työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei työvoimakoulutuksen opiskelijavalintaan liittyen ole tarvetta suostumukselle erityisenä suojatoimena, koska hakemusta käsittelevät tahot on ennalta määriteltä ja hakija täyttää hakemuksen tietoisena niistä tahoista, jotka hakemuksen käsittelyyn osallistuvat.

Työ- ja elinkeinoministeriö on Uudenmaan ELY-keskuksen oikeudelliset palvelut –yksikön lausunnon johdosta kiinnittänyt huomiota ehdotetun 117 §:n sanamuotoon kokonaisuudessaan ja todennut sen olevan puutteellinen, koska tiedonsaantioikeuden piiriin kuuluviksi tarkoitetut työhallinnon henkilöasiakasta koskevat tiedot ovat julkisuulain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan perusteella salassa pidettäviä. Näin ollen säännöstä tulisi perustuslakivaliokunnan kyseistä esitystä koskevassa lausunnossakin todettu huomioon ottaen täsmentää siten, että siinä todettaisiin, että tarkoitetut tiedot on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että säännöstä tulisi tiedonsaantioikeuksia koskevalle sääntelylle asetetut täsmällisyys- ja tarkkarajaisuuskriteerit huomioon ottaen täsmentää myös siltä osin, mitä hakemuksen liitteenä olevat tiedot voivat olla. Tavanomaisesti hakija voi liittää työvoimakoulutusta koskevaan hakemukseensa ansioluettelon tai vapaamuotoisen esittelyn itsestään. Edellä todetun perusteella työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että järjestämislain 117 §:ää täydennettäisiin seuraavasti:

(117 §)

Työvoimakoulutuksen opiskelijavalintaa koskevan 63 §:n 1 momentissa tarkoitetun valintaryhmän jäsenellä on koulutuksen suunnittelua ja opiskelijavalintaa varten oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tieto koulutukseen hakeneen henkilön hakemuksesta liitteineen.

Uudenmaan ELY-keskuksen oikeudelliset palvelut –yksikkö katsoi lausunnossaan, että ehdotettua 121 §:ää voisi olla syytä tarkentaa myös henkilötietojen tallentamisen osalta säätämällä siitä, ettei henkilötietoja tule tallettaa laajemmin kuin mitä 114 §:ssä säädetään. Ehdotetun 121 §:n 2 momentin mukaisesti 1 momentissa tarkoitettuja tietoja olisivat ainakin 114 §:ssä tarkoitetut tiedot. Pykälän perusteluista olisi kuitenkin ymmärrettävissä, että henkilötietoja ei tulisi käsitellä laajemmin kuin mitä 114 §:ssä säädetään ja että asetuksenantovaltuus koskisi vain muita kuin henkilötietoja, joten lain sanamuotoa olisi tältä osin syytä terävöittää.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotetussa 114 §:ssä säädetään tiedoista, joita työvoimapalvelujen asiakkaista voidaan käsitellä ja ehdotetussa 121 §:n 2 momentissa velvollisuudesta tallentaa 114 §:ssä tarkoitetut tiedot valtakunnalliseen tietovarantoon. Ehdotettuun 2 momenttiin sisältyvä asetuksenantovaltuus on rajattu koskemaan muita tietoja kuin henkilötietoja ja säännöksen perusteluissa on nimenomaisesti todettu, että käsiteltävistä henkilötiedoista säädetään ehdotetussa 114 §:ssä. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotetusta 121 §:stä ja sen perusteluista käy ilmi, että käsiteltävistä henkilötiedoista säädetään 114 §:ssä, eikä 121 §:n 2 momentin säännös mahdollista henkilötietojen käsittelyä 114 §:ssä säädettyjä tietoja laajemmin. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei 121 §:n sanamuotoa ole tarpeen muuttaa.

Helsingin kaupunki katsoi lausunnossaan, että laissa tulisi täsmentää vielä nykyistäkin selkeämmin, että työvoimaviranomaisella tulee olemaan näkyvyys asiakastietoon myös muiden työvoimaviranomaisten alueilta. Lausunnossa todettiin, että mainittu tarve korostuu erityisesti julkisessa työnvälityksessä ja että nykyistä vastaavasti toimeksiannon kohteena olevin työpaikkoihin tulisi voida tarjota hakijoita riippumatta asuinpaikasta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja työhallinnon henkilöasiakkaasta tai tämän saavasta etuudesta, tukitoimesta tai palvelusta, ovat salassa pidettäviä. Siltä osin kuin kyse on salassa pidettävistä asiakastiedoista, on välttämätöntä rajoittaa tietojen näkyvyyttä, mistä syystä asiakastietojen näkyvyyteen eri työvoimaviranomaisille vaikuttaa ehdotetut säännökset asiakastietojen käyttötarkoituksista, tiedonsaantioikeuksista sekä valtakunnallisen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden käyttöoikeuksista. Asiakastietojen näkyvyyteen eri työvoimaviranomaisille vaikuttaa siten se, mikä kunkin viranomaisen ja sen palveluksessa olevan henkilön hoitaman tehtävän kannalta on välttämätöntä. Tietojen näkyvyys on tarkoitus määritellä siten, että työvoimaviranomaiset voivat hoitaa laissa säädetty tehtävät samalla, kun varmistetaan henkilötietojen suoja. Työvoiman liikkuvuus niin työllisyysalueiden sisällä kuin niiden rajat ylittäen pyritään turvaamaan uudistuksen jälkeen ja lähtökohtana on, että tietojen näkyvyys tukee työvoiman liikkuvuutta ja mahdollistaa toimivat työnantajapalvelut jatkossakin.

Helsingin kaupunki esitti valiokunnalle antamassa lausunnossaan, että ehdotetusta 116 §:n 4 momentista tulisi poistaa sanat työvoimaviranomaisen järjestämän. Kaupungin mukaan tietojen kirjaamisen tulee olla mahdollista kaikkien, myös työllistymistä tukevien palveluiden osalta ja palveluntuottajille tulee tarjota yhdenmukainen tapa raportoida osallistumistietoa. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että mainitussa momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus koskee työllistymistä tukevan palvelun tuottajaa. Työllistymistä tukevalla palvelulla viitataan muuhun kuin ehdotetussa työvoimapalvelujen järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettuun työvoimaviranomaisen järjestämään työllisyyspalveluun, joka voisi olla asiakasta velvoittava suunnitelmassa sopimisen kautta. Työllistymistä tukevan palvelun määritelmä olisi vastaava kuin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan hallituksen esitystä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (HE 87/2020 vp) koskevassa mietinnössä (TyVM 16/2020 vp). Edellä todetun perusteella työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei tiedonsaantioikeutta koskevaa 116 §:n 4 momenttia ole tarpeen muuttaa Helsingin kaupungin ehdottamalla tavalla.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että työ- ja elinkeinoministeriöllä on 1. lakiehdotuksen 143 §:n 3 momentin mukaan yksityisten työvoimapalvelujen seuraamiseksi oikeus saada yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavilta tai niitä edustavalta yhteisöltä yksityisiä työvoimapalveluja koskevia tietoja. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista sekä säädetään tietojen käsittelystä ja muusta yhteistyöstä. Valiokunta totesi lausunnossaan, että esityksen perustelujen (s. 410—411) mukaan tietojenantovelvollisuus koskisi muun muassa työhön välitettyjen ja vuokrattujen henkilöiden määriä, vuokratyösuhteiden keskimääräistä kestoja sekä työnvälityspalveluja käyttäneiden ja työvoimaa vuokranneiden asiakkaiden määriä ja yksityisten tarjoamia työnhakua tukevia palveluja.

Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että lakiin ehdotettu tiedonsaantisäännös on hyvin avoin, eikä siitä käy myöskään ilmi missä määrin tiedonsaantioikeus mahdollisesti kohdistuu henkilötietoihin. Perustuslakivaliokunta totesi lisäksi, että säännös ei sanamuotonsa puolesta myöskään oikeuta saamaan salassapidettäviä tietoja, sillä siihen ei sisälly oikeutta saada siinä mainitut tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan, jos tarkoituksena on, että työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus saada salassapidettäviä tietoja salassapitovelvollisuuden estämättä, on ehdotettua sääntelyä täsmennettävä ja muutettava perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi. Mainittu muutos on edellytys sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että voimassa olevan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1073/2012) 36 § sisältää tarkemmat säännökset yksityisiä työvoimapalveluja koskevan tietojenantovelvollisuuden sisällöstä. Mainitun pykälän 1 momentin mukaan yksityisten työvoimapalvelujen tarjoajan on pyynnöstä annettava työ- ja elinkeinoministeriölle tiedot työhön välitettyjen henkilöiden määrästä ammattiryhmittäin; vuokrattujen henkilöiden määrästä ja vuokratyösuhteiden keskimääräisestä kestosta; työnvälityspalveluja käyttäneiden ja työvoimaa vuokranneiden asiakkaiden määrästä ja muista tarjoamistaan työnhakuun liittyvistä palveluista. Yksityisiä työvoimapalveluja koskeva tietojenantovelvollisuus koskee siten lukumäärätason volyymitietoja, eikä tiedonsaantioikeus koske salassa pidettäviä tietoja eikä henkilötietoja.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että tarkoituksena on, että järjestämislain 143 §:n 3 momentissa tarkoitetun tiedonsaantioikeuden sisältö vastaisi voimassa olevaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia ja asetusta. Ehdotettu tiedonsaantioikeus ei näin ollen koskisi salassa pidettäviä tietoja eikä henkilötietoja.

Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 143 §:ssä mainituista tietojen käsittelystä ja muusta yhteistyöstä ei vaikuta sisältyvän perussäännöksiä lakiin ja sääntelyä tulisi täydentää tältä osin. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo tältä osin, että ehdotettua 143 §:n 3 momenttia olisi tarkoituksenmukaista täydentää siten, että momenttiin lisättäisiin säännös ministeriön ja työmarkkinajärjestöjen välisestä yhteistyöstä. Nykyisin yhteistyöstä säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen 37 §:ssä. Jos momenttia

täydennetään esitetyllä tavalla, ei yhteistyöstä olisi tarpeen antaa alemmanasteista sääntelyä. Tällöin momenttiin sisältyvää asetuksenantovaltuutta tulisi työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen muuttaa siten, että se koskisi vain tietoja, joita yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavilla olisi velvollisuus antaa työ- ja elinkeinoministeriölle sekä tietojen toimittamista koskevaa menettelyä. Edellä esitetyn perusteella työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että järjestämislain 143 §:n 3 momenttia muutettaisiin seuraavasti:

(143 § 3 mom.)

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on yksityisten työvoimapalvelujen seuraamiseksi oikeus saada yksityisiä työvoimapalveluja tarjoavilta tai niitä edustavalta yhteisöltä yksityisiä työvoimapalveluja koskevia tietoja. Työ- ja elinkeinoministeriö voi yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa käsitellä työvoimaviranomaisten ja yksityisten työvoimapalvelujen välistä yhteistyötä ja tässä momentissa tarkoitetun tietojenanto-velvollisuuden toimeenpanoa koskevia asioita. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista sekä tietojen toimittamista koskevasta menettelystä.

Valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

KEHA-keskus katsoi lausunnossaan, että käyttövelvoitteen tiukennuksen vuoksi on todennäköisesti tarpeellista rajata järjestelmäkokonaisuuden ominaisuuksia ja sisältöä tarkemmin esimerkiksi asetuksella. Muutoin saattaa syntyä epäselvä tilanne siitä, mitä käyttövelvoitteen piiriin kuuluvaan järjestelmäkokonaisuuteen kuuluu ja mitkä kokonaisuudet on katsottava kuuluvan kuntien lisämoduuleiksi. Myös muun muassa Uudenmaan TE-toimiston ja Lohjan kaupungin lausunnoissa katsottiin, että esitys jättää epäselväksi, mitä työvoimaviranomaisen moduulit voisivat olla ja mitä valtakunnallinen asiakastietojärjestelmä tosiasiaa pitää sisällään.

Helsingin, Tampereen ja Vantaan kaupunkien lausunnoissa todettiin, että kunnille tulee antaa kaikki mahdolliset edellytykset rakentaa omia digitaalisia ratkaisujaan ja omia moduuleja valtion tarjoamien järjestelmien päälle. Myös hallintovaliokunta totesi lausunnossaan, että kunnille tulee lainsäädännön muutoksista huolimatta antaa kaikki mahdolliset edellytykset rakentaa omia ratkaisujaan paremman asiakaspalvelun, palvelukohtaannon ja vaikuttavuuden osoittamisen toteuttamiseksi.

Helsingin kaupunki on lisäksi ehdottanut, että ELY-lain KEHA-keskuksen tehtäviä koskevan 3 a §:n 3 momentin 7 kohtaan muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin KEHA-keskuksen tehtäväksi tuottaa työvoimaviranomaisille työvoimapalveluiden tukipalveluja, vastata teknisen rajapinnan avaamisesta työvoimaviranomaisille työvoimapalveluiden valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 120 §:n 3 momentissa mainittuja asiakastietojärjestelmäkokonaisuutta täydentäviä lisäosia varten.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että järjestämislain 120 §:n 2 momentissa määriteltäisiin valtakunnallisen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden sisältö. Ehdotetun säännöksen mukaan asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen sisältyvät asiakkuudenhallintajärjestelmä, yleinen avustusjärjestelmä sekä sähköiset asiointipalvelut.

Ehdotetussa 120 §:n 2 momentissa säädetään myös työvoimaviranomaisen velvollisuudesta käyttää työvoimapalvelujen toimeenpanossa valtakunnallista tietovarantoa, palvelualustaa ja asiakastietojärjestelmäkokoaisuutta. Tämä käyttövelvoite on erittäin olennainen osa työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallista toimivuutta, josta valtiolla olisi viimekätinen vastuu järjestämisvastuun siirtämisen jälkeenkin. Käyttövelvoite turvaa osaltaan asiakastietojen kirjauskäytäntöjen yhtenäisyyttä sekä tietojen luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta. Lisäksi on arvioitu, että käyttövelvollisuuden piirissä oleva valtakunnallinen, KEHA-keskuksen keskitetysti ylläpitämä asiakastietojärjestelmä hillitsisi asiakastietojen käsittelyyn liittyviä tietoturva- ja tietosuojariskejä. Yhteisillä tietojärjestelmäpalveluilla varmistetaan työvoimapalveluista kertyvän tiedon mahdollisimman yhtenäiset kirjaamistavat ja yhtenäiset tietorakenteet, jotta työvoimapalvelujen toimeenpanosta saadaan valtakunnallisesti mahdollisimman yhteismitallista tietoa. Yhteismitallinen tieto on jatkossa keskeinen väline seurata työvoimapalvelujärjestelmän valtakunnallista toimivuutta. Esimerkiksi järjestämislakiehdotuksen 24 §:ssä tarkoitettu arvio työvoimaviranomaisen kyvystä järjestää työvoimapalveluja perustuisi pitkälti valtakunnallisen asiakastietojärjestelmäkokoaisuuden kautta saatavaan yhteismitalliseen tietoon.

Ehdotetun 120 §:n 3 momentin perusteella työvoimaviranomaisilla olisi oikeus hankkia valtakunnallista asiakastietojärjestelmäkokoaisuutta täydentäviä lisäosia, joita säännöskohtaisissa perusteluissa todetun mukaisesti voisivat olla esimerkiksi työnhakijoille suunnattu itsearviointityökalu, palveluihin liittyvä palautejärjestelmä tai muu työvoimapalvelujen toimeenpanoa tukeva järjestelmä. Lisäosalla ei voisi korvata valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokoaisuuteen kuuluvia tietojärjestelmiä, joita työvoimaviranomaisten on velvollisuus käyttää. Lisäksi lisäosien tulisi tarvittaessa olla yhteensopivia valtakunnallisen asiakastietojärjestelmäkokoaisuuden kanssa. Muilla tavoin ehdotettu lainsäädäntö ei rajoitaisi sitä, mihin käyttötarkoituksiin lisäosia voidaan hankkia.

Ehdotetun sääntelyn mukaan KEHA-keskus määritteli tekniset ja tietoturvaan liittyvät vaatimukset, jotka lisäosan on täytettävä, jotta se voidaan liittää valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokoaisuuteen. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 22 §:n 3 momentin nojalla KEHA-keskus määritteli valtakunnallisesta tietovarannosta teknisen rajapinnan avulla luovutettavien tietojen tietorakenteen kuvauksen ja ylläpitäisi sitä. Työvoimaviranomaiset saisivat siten lisäosia koskevat tarkemmat tekniset tiedot KEHA-keskukselta.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotetun sääntelyn ja voimassa olevan yleislainsäädännön perusteella KEHA-keskuksen tulee tarvittaessa antaa lausunnoissa mainitut rajapintoja koskevat tiedot työvoimaviranomaisille. Näin ollen työ- ja elinkeinoministeriö ei katso tarpeelliseksi muuttaa KEHA-keskuksen tehtäviä koskevaa säännöstä Helsingin kaupungin ehdottamalla tavalla.

Vaasan kaupungin lausunnossa esitettiin huoli siitä, ettei uusi työllisyyden asiakastietojärjestelmä ehdi samaan vauhtiin lainsäädännön uudistamisen kanssa ja Helsingin kaupungin lausunnossa todettiin, etteivät työvoimaviranomaiset voi luottaa siihen, että esityksen perusteluissa luvussa 2.8.1 kuvattu kohtaantotoiminnallisuus kyettäisiin rakentamaan uuteen palvelualustaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että Työmarkkinatori-palvelualusta ja siihen liittyvä kohtaantotoiminnallisuus on otettu käyttöön toukokuussa 2022. Uuden asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden vaiheittaisen käyttöönoton on tarkoitus alkaa maaliskuun 2023 alussa ja järjestelmäkokonaisuuden on tarkoitus olla kokonaisuudessaan käytössä vuoden 2023 loppuun mennessä.

Laki tulotietojärjestelmästä – ehdotetut muutokset

KEHA-keskuksen lausunnossa esitettiin, että tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momenttiin tulisi lisätä uusi 28 kohta, jossa säädettäisiin KEHA-keskuksen käyttötarkoituksista tulorekisteritiedon hyödyntämisessä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotetussa tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momentin 23 kohdassa säädetään käyttötarkoituksista, joihin KEHA-keskus voi hyödyntää tulorekisterin tietoja. Ehdotetun 23 kohdan mukaan tulorekisterin tietoja voidaan luovuttaa KEHA-keskukselle muun muassa ELY-laissa säädetyn työvoimapalveluiden toimivuutta sekä tuloksellisuutta ja vaikutuksia koskevan tiedon tuottamista, arviointia ja seurantaan koskevan tehtävän hoitamiseksi. Ehdotettu lainsäädäntö sisältää KEHA-keskuksen lausunnossa ehdotetun säännöksen, eikä erillistä 28 kohtaa ole tarpeen lisätä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n 1 momenttiin.

Maahanmuuttoviraston lausunnossa todettiin, että tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin on lailla 940/2022 lisätty 13 §:n 1 momentin 25 kohta, joka koskee muun muassa TE-toimistolle ulkomaalaislaissa säädetyn työntekijän oleskeluluvan osapäättöstä varten annettavaa tietoa. Lausunnossa todetaan, että kyseistä kohtaa täytyy muuttaa, jos TE-toimistot ehdotuksen mukaisesti lakkautetaan. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetuissa muutoksissa on otettu huomioon TE-toimistojen lakkaaminen.

Helsingin kaupunki totesi lausunnossaan muun muassa, että jos työvoimaviranomaisilla ei ole pääsyä tulorekisterin tietoihin, palkka- ja etuustietojen puuttuminen tulee vaikeuttamaan työvoimapalvelujen yleisen vaikuttavuuden ja hankittujen palvelujen tarkastelua. Myös Vantaan kaupunki katsoi lausunnossaan, että kunnalle tulee mahdollistaa suora yhteys tietovarantoihin, mikä mahdollistaa työllisyysalueiden ja kuntien tiedolla johtamisen.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotetun ELY-lain 3 a §:n mukaan KEHA-keskuksen tehtävänä olisi seurata ja arvioida työvoimapalvelujen tuloksellisuutta ja toimivuutta sekä tuottaa niitä koskevaa tietoa. KEHA-keskus tuottaisi tietoa työvoiman kysynnästä sekä avoimien työpaikkojen täyttämisestä ja osaavan työvoiman saatavuudesta. Lisäksi KEHA-keskus tuottaisi tietoa esimerkiksi asiakkaille tarjotuista palveluista ja niiden kustannuksista, palvelun kestosta, palvelun vaikutuksista henkilön työllistymiseen tai muihin asiakkaalle tarjottaviin palveluihin sekä siitä, mitkä palvelut on tuotettu itse tai ostopalveluna. KEHA-keskus tuottaisi edellä mainittuja tietoja työvoimaviranomaisille, jotka voisivat hyödyntää tietoja esimerkiksi julkisten työvoimapalvelujen vaikuttavuuden tarkastelussa sekä palvelujen kehittämisessä.

Työllistymisen monialainen edistäminen

Asiakkuuden alkaminen ja työllistymissuunnitelman laatimiseen varattu aika

TYP-johtajien verkosto nosti lausunnossaan esiin monialaisen palvelutarpeen arvioimiseen jäävän ajan. Lausunnon mukaan palvelutarpeen arvioimiselle jäävä aika olisi liian lyhyt, koska monialaisen tuen asiakkuus ei alkaisi vielä ohjaamisen yhteydessä, vaan silloin kun varsinainen monialainen palvelutarpeen arviointi työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja asiakkaan sekä tarvittaessa Kelan kesken aloitetaan. TYP-johtajat ehdottivat lausunnossaan 2. lakiehdotuksen (laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, jäljempänä *motu-laki*) 4 §:n 3 momenttia muutettavaksi niin, että monialaisen työllistymissuunnitelman tulisi olla laadittu viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun asiakkuus monialaisen tuen yhteistoimintamallissa alkaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että esityksen mukaan työllistymissuunnitelman tulisi olla laadittu kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun työtön on ohjattu palvelutarpeen arviointiin. Tarkoitus ei kuitenkaan ole ollut muuttaa palvelutarpeen arvioimiselle varattua aikaa, vaan mahdollistaa arvioinnille käytettäväksi yhtä pitkä aika kuin nykyisin, eli enintään kolme kuukautta. Ministeriö katsoo, että kolmen kuukauden määräajan alkamisajankohtaa olisi perusteltua täsmentää.

Kansaneläkelaitos nosti lausunnossaan esiin motu-lakiehdotuksen 12 §:n 2 momentissa säädetyn tietojen tallettamisvelvollisuuden. Ehdotetun säännöksen mukaan työttömän tietoja saa tallettaa sen jälkeen, kun asiakkuus on alkanut. Lausunnossa huomautettiin, ettei missään pykälässä tai säännöskohtaisissa perusteluissa kuitenkaan säädetä, milloin asiakkuus alkaa.

Tietojen tallettamisvelvollisuuden osalta työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että ehdotetussa motu-lain 12 §:n 2 momentissa on tarkoitettu säädettäväksi nykyistä TYP-lain 9 a §:n 2 momenttia vastaavasti tietojen tallettamisvelvollisuudesta ja tietojen tallettamisen aloittamista koskevasta rajauksesta. TYP-lain mukaisesti monialaisen yhteispalvelun on katsottu alkaneen, kun joku viranomaisista on katsonut, että työttömällä on monialaisen yhteispalvelun tarve ja asiakassuhde on alkanut kartoitusjaksolla, jonka aikana arvioidaan palvelutarve. Asiakkuuden alkamisajankohtaa ei ole tarkoitettu muutettavaksi. Ministeriö katsoo, että selkeyden vuoksi asiakkuuden alkamisesta olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista lisätä nimenomainen säännös ehdotettavaan lakiin. Säännös olisi luontevinta sijoittaa osaksi 4 §:ää, jossa säädetään monialaisesta palvelutarpeen arvioinnista.

Kansaneläkelaitos esitti lausunnossaan, että lain 4 §:n 2 momentissa tulisi yksilöidä, että Kela osallistuu monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen silloin, kun työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalveluja. Lisäksi Kansaneläkelaitos esitti, että 6 §:n 2 momentin säännöskohtaisiin perusteluihin tulisi avata, että Kelan osalta järjestämisvastuulle kuuluvat palvelut tarkoittavat Kelan kuntoutuspalveluja. Ministeriö pitää Kansaneläkelaitoksen ehdottamaa täsmennystä 4 §:n 2 momenttiin perusteltuna. Ministeriön käsityksen mukaan 4 §:n 2 momentin täsmennys selventäisi myös 6 §:n 2 momentin sisältöä.

TYP-johtajien ja Kansaneläkelaitoksen lausuntojen perusteella työ- ja elinkeinoministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi motu-lakiehdotuksen 4 §:n täydentämistä ja täsmentämistä esim. seuraavasti:

(4 § 1 mom.)

Monialaisen tuen asiakkuus alkaa, kun monialainen palvelutarpeen arviointi aloitetaan. Monialaisessa palvelutarpeen arvioinnissa työvoimaviranomainen, hyvinvointialue

ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän osaamisen ja ammattitaidon sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn. Työttömän osaamisen kehittämisen tarpeita voidaan arvioida yhteistyössä koulutuspalveluiden tuottajien kanssa.

(4 § 2 mom.)

Työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja työtön laativat yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Kansaneläkelaitos osallistuu suunnitelman laatimiseen, jos työttömän palvelutarve edellyttää Kansaneläkelaitoksen **kuntoutus** palveluja.

(4 § 3 mom.)

Monialalainen työllistymissuunnitelma tulee olla laadittu kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun palvelutarpeen arviointi on aloitettu. Työttömälle annetaan edellä mainittuna aikana myös ohjausta, jonka tarkoituksena on parantaa hänen valmiuksiaan ja sitoutumistaan työllistymisensä edistämiseen.

Vähäiset kielelliset tarkistukset

Ministeriö yhtyy eräiden lausunnonantajien näkemyksiin myös siltä osin, että ehdotetun 6 §:n 1 momentissa pitäisi työllisyysuunnitelman sijaan lukea "työllistymissuunnitelman" sekä 12 §:n 4 momentissa kuntayhtymän sijaan "Kansaneläkelaitoksen". Ministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi näiden lainkohtien korjaamista, sekä ehdotetun 12 §:n 2 momentissa havaitun virheellisen pykäläviittauksen korjaamista, seuraavasti:

(6 §:n 1 mom.)

Työvoimaviranomaisen on huolehdittava **työllistymissuunnitelman** tarkistamisesta työttömän palvelutarpeen edellyttämällä tavalla, kuitenkin vähintään kolmen kuukauden välein, sekä ellei asiakkaan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta, työttömän sitä erikseen pyytäessä.

(12 §:n 2 mom., 1. virke)

Työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen on talletettava **11** §:ssä tarkoitetut tiedot monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakastietojärjestelmällä asiakastietoineistoon.

(12 §:n 4 mom.)

Asiakastietojärjestelmän käyttö edellyttää henkilökohtaista käyttöoikeutta. Kehittämis- ja hallintokeskus voi myöntää käyttöoikeuden työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen tai **Kansaneläkelaitoksen** palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoi-taa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Asiakkuuden edellytykset

Satakunnan hyvinvointialue ja TYP-johtajien verkosto pitivät palvelutarpeen arviointiin pääsyn kriteerejä väljinä ja toivoivat niiden tarkempaa määrittelyä.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että motu-lakiehdotuksen mukaisen yhteistoimintamallin keskeisimpiä uudistuksia olisi luopua TYP-lain mukaisista työttömyyden kestoon perustuvista asiakaskriteereistä ja nopeuttaa palvelutarpeen arviointiin pääsyä. Nykyisinkin monialaisen palvelun tarve perustuu tarpeeseen yhteen sovittaa palveluja. Jatkossa palvelutarpeen arviointiin ohjaamisessa ei kuitenkaan tarvitsisi odottaa tietyn työttömyyden kestoon perustuvan ajan täyttymistä, vaan työttömän voisi ohjata monialaisen palvelutarpeen arviointiin nopeammin ja monialaisen tuen tarve tulisi nopeammin arvioitavaksi. Varsinaisen lausuntokierroksen jälkeen hallituksen esityksen perusteluja mallin mukaisesta palvelujen yhteensovittamisen tarpeesta on täydennetty muun muassa esimerkkejä lisäämällä. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kriteerejä riittävän täsmällisesti määriteltynä.

Kartoitusjaksosta säätäminen

Into ry. ja TYP-johtajien verkosto esittivät lausunnoissaan, että kartoitusjakso tulisi säilyttää asiakasprosessin selkeyttämisen ja oikeinkohdennettujen ja oikea-aikaisten palvelujen varmistamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että monialainen palvelutarpeen arviointi ja monialaisen työllistymissuunnitelman laatiminen sekä näiden aikana työttömälle annettava ohjaus vastaisivat asiasisällöltään pääasiallisesti TYP-lain mukaista kartoitusjaksoa. Siten kartoitusjakson kaltainen jakso sisältyisi jatkossakin yhteistoimintamalliin, mutta jaksoa ei enää kutsuttaisi nimellä kartoitusjakso. Tavoitteena on edistää yhteistoimintamalliin ohjatun asiakkaan palvelun jatkumista tiiviinä prosessina.

Asiakkuuden päättyminen

TYP-johtajien verkosto piti lausunnossaan asiakkuuden päättymisen määrittelyä liian avoimena erityisesti yhdistettynä siihen, että monialaiselle tuelle ei ole laissa määritelty varsinaista tavoitetta. Päättymisessä tulisi huomioida se, että monialaisen tuen asiakkaan työllistyminen avoimille työmarkkinoille on usein pitkä prosessi. Asiakkaat myös tarvitsevat intensiivisempää tukea myös työllistymisvaiheessa. TYP-johtajien mukaan olisi tarkoituksenmukaista, että monialaisen palvelun asiakkaiden osalta tavoitteena olisi pitkäkestoinen positiivinen ratkaisu; työllistyminen tai koulutus. Jos asiakkuus päätetään niin, ettei asiakas ole päässyt työllistymisensä osalta ratkaisun, vaan hän jää ainoastaan julkisten työvoimapalvelujen varaan, vaarana on asiakkaan tilanteen luisuminen takaisin lähtötilanteeseen.

Ministeriö toteaa, että ehdotettu asiakkuuden päättymisen kriteeri sisältyy myös voimassa olevaan TYP-lakiin. Sen mukaan asiakkuus päättyy, kun yhteistoimintamallissa mukana olevat tahot arvioivat, että työttömän työllistyminen ei enää edellytä yhteistoimintamallin mukaista palvelujen yhteensovittamista. Kuten perusteluissa on todettu, yhteensovittamisen tarve saattaa olla pitkäkestoista. Ministeriö toteaa lisäksi, ettei ehdotettu pykälämuotoilu estä intensiivisempää tukea työllistymisvaiheessa, jos se on asiakkaan tilanne ja palvelutarve huomioon ottaen tarpeen. Työ- ja elinkeinoministeriö myös huomauttaa, että monialaisen tuen tavoitteen asettaminen työllistymiseen tai koulutuksen aloittamiseen johtaisi toimeenpanossa rinnakkaiseen palveluun työvoimapalvelujen ja työvoimaviranomaisen palvelujen kanssa. Kolmen viranomaisen resurssin sitominen rinnakkaiseen palveluun ei ole tarkoituksenmukaista eikä ehdotetun lain tarkoituksena. Toukokuussa 2022 voimaan tullut työvoimapalvelujen uusi asiakaspalvelumalli tukee työvoimapalvelujen asiakasta räätälöidyllä

tuella, mikä tukee myös monialaisen tuen yhteistoimintamallista työvoima-palvelujen asiakkaaksi siirtyvää työnhakijaa.

Yhteistoimintamallin organisointi

Johtoryhmät

Sosiaali- ja terveysministeriö toi esiin lausunnossaan, että useat erilliset yhteistoimintamallin johtoryhmät hyvinvointialueilla saattavat vaikeuttaa alueellista palvelujen yhdenmukaisuuden varmistamista ja lisäävät hyvinvointialueiden ja Kelan hallinnollista työtä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että lausuntokierroksen jälkeen motu-lain ehdotettuun 9 §:ään lisättiin lausuntojen perusteella johtoryhmien määrästä sopimisen ja johtoryhmän asettamisen menettelyt.

Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen käymät neuvottelut johtoryhmien määrästä tukevat paikallisia olosuhteita ja tarpeita parhaiten palvelun ratkaisun löytämistä. Yhteistoimintamallin johtoryhmien lukumäärää ei ole ehdotettu rajoitettavaksi. Hallinnollisesti monimutkaiset ratkaisut eivät ole yhdenkään viranomaisen näkökulmasta tarkoituksenmukaisia ja johtoryhmän asettamisessa on todennäköisesti tarkoituksenmukaista huomioida myös muut yhteistoimintamallin viranomaisten yhteistyöryhmät.

Ohjausryhmästä luopuminen

TYP-johtajien verkoston ja Kansaneläkelaitoksen lausunnoissaan ilmaisevan näkemyksen mukaan valtakunnallinen ohjausryhmä tulisi jatkosakin asettaa, jotta varmistettaisiin yhdenvertaista ja tasalaatua palvelua ja toimeenpanon ohjausta työllistymisen monialaisessa edistämisessä. Kansaneläkelaitos esittää, että jos valtakunnallista TYP-ohjausryhmän kaltaista ohjausryhmää ei aseteta, tulee Kansaneläkelaitoksen kuulua [1. lakiehdotuksen nojalla] asetettavaan neuvottelukuntaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että jatkossa erillistä ohjausryhmää ei tarvittaisi, vaan kuten ehdotetun motu-lain 9 §:n 2 momentin perusteluissa on todettu, sen tehtävät olisivat osa järjestämislakiehdotuksessa tarkoitettua neuvottelukunnan työtä, ja neuvottelukuntaan voitaisiin asetuksenantovaltuuden nojalla asettaa jaosto, jonka tehtävänä olisi monialaisen tuen yhteistoimintamallin valtakunnallinen ohjaus. Kokoonpanoissa huomioitaisiin keskeisten toimijoiden edustus. Valtakunnallisen ohjausryhmän osalta on lisäksi huomioitava, että nykyinen ohjausryhmä ja sen työjaosto ovat työ- ja elinkeinoministeriön asettamia, ja ministeriön ohjausrooli suhteessa työvoimaviranomaiseen muuttuu TE-palvelujen järjestämisvastuun siirtyessä kunnille.

Resursointi

Henkilöstö

TYP-johtajien verkosto katsoi lausunnossaan, että henkilöstön resursoinnista säädetään liian löyhästi. TYP-johtajien lausunnon mukaan alueella toimivan työllisyysalueen ja hyvinvointialueen välinen henkilöstön jakautuminen tulisi olla 50%/50%, mikä varmistaisi tehokkaan verkostotyöskentelyn. Lisäksi TYP-johtajien verkosto esitti, että muiden kustannusten jakautumisen osalta henkilöstön määrän mukainen kustannusten jakau-

tuminen tulisi korvata määrittelyllä kustannusten jakamisesta tasan työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueen kesken, koska ehdotuksen mukainen jakaminen johtaisi henkilöstön aliresursointiin, jotta kustannukset saataisiin pienemmiksi.

Ministeriö toteaa, että henkilöstön resursoinnista säädettäisiin ehdotetun motu-lain 9 §:n 2 momentissa nykyistä TYP-lakia vastaavasti, eli työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen ja Kansaneläkelaitoksen tulisi osoittaa palvelua tarvitsevien määrä huomioon ottaen riittävä määrä henkilöstöä yhteistoimintamalliin. TYP-lain 7 §:n 2 momentin perustelujen mukaan on katsottu, että osa asiakasprosessiin kuuluvista tehtävistä edellyttää käytännössä viranomaisilta keskenään saman määrän henkilöstöä ja puolestaan esimerkiksi työllistymissuunnitelmaan sisällytettävät palvelut eivät edellytä viranomaisilta samaa määrää henkilötyövuosia, koska palvelun järjestäminen olisi sen toimijan vastuulla, jolle järjestämisvastuu kyseisestä palvelusta kuuluisi (HE 183/2014 vp, s. 54/l). Työ- ja elinkeinoministeriö pitää jatkossakin tarkoituksenmukaisena sitä, että henkilöstön osoittaminen määräytyy alueen palvelua tarvitsevien tilanne huomioiden.

Muut kustannukset

TYP-johtajien verkosto katsoi lausunnossaan, että muiden kustannusten jakautumisen osalta henkilöstön määrän mukainen kustannusten jakautuminen tulisi korvata määrittelyllä kustannusten jakamisesta tasan työvoimaviranomaisen ja hyvinvointialueen kesken, koska ehdotuksen mukainen jakaminen johtaisi henkilöstön aliresursointiin, jotta kustannukset saataisiin pienemmiksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että muiden kustannusten jakamisesta voisi ehdotetun 10 §:n 2 momentin mukaan sopia myös toisin. Lähtökohta on kustannusten jakautuminen osoitetun henkilöstön mukaisessa suhteessa. Henkilöstöä olisi ehdotetun 9 §:n 2 momentin mukaan osoitettava palvelua tarvitsevien määrä huomioiden riittävä määrä, mitä ei voi jättää noudattamatta yhteisten kustannusten välttelemiseksi.

Asiakastietojärjestelmä ja tiedon saanti

TYP-johtajien verkoston mukaan esityksen perusteella ei käynyt selväksi se, onko työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoimintamallin asiakastietojärjestelmä käytössä myös nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelussa ja miten tiedonkulku eri toimijoiden välillä hoidetaan.

Ministeriö toteaa, että yhteistoimintamallin asiakastietojärjestelmä on tarkoitettu vain yhteistoimintamallissa käytettäväksi. Ehdotettu 11 § jättää asian kuitenkin jossain määrin avoimeksi. Ehdotetun 11 §:n 1 momentin täsmentäminen olisi ministeriön näkemyksen mukaan perusteltua. Momentin täsmentäminen olisi perusteltua myös niin, että ”niitä koskevaan” muutettaisiin ”tehtäviä koskevaan”. ”Niitä” viittaa momentin alussa lueteltuihin viranomaisiin, mutta tarkoitus on ollut viitata tehtäviin.

Ministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi tämän lainkohdan täsmentämistä seuraavasti:

(11 § 1 mom.)

Työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos voivat käsitellä työtöntä henkilöä koskevia tietoja niille

tässä laissa säädettyjen, monialaisen tuen yhteistoimintamalliin liittyvien tehtävien hoitamiseksi ja näitä tehtäviä koskevaan valvontaan, kehittämiseen, seurantaan, arviointiin, tilastointiin, ennakointiin ja ohjaukseen.

Nuorten yhteispalvelussa mukana olevat tahot toimivat oman lainsäädäntönsä ja siihen sisältyvän tiedonkäsittelyä ja –kulkua koskevan sääntelyn puitteissa.

Kansaneläkelaitos totesi lausunnossaan, ettei ehdotetussa 15 §:ssä säädetä (kuten nykyisessä TYP-laissa), miten tietoja voidaan vaihtaa muiden kuin laissa mainittujen (Kela, hyvinvointialueet ja työvoimaviranomainen) toimijoiden kanssa. Kansaneläkelaitoksen mukaan tämä on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä mm. siitä, miten varmistetaan tarvittavien tietojen saaminen esim. kunnalliselta koulutuspalvelulta. Se kysyi, tulisiko lakiin jättää suostumusperusteinen tietojensaantimahdollisuus nykyisen TYP-lain 11.1 §:n mukaisesti.

Yhteistoimintamalliin osallistuvat viranomaiset tarjoavat yhteistoimintamallissa kukin järjestämisvastuulleen kuuluvia palveluita, joista säädetään niitä koskevissa laeissa. Näissä laeissa – esimerkiksi työvoimaviranomaisen osalta ehdotetussa laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä – säädetään tehtävien hoitamiseksi tarvittavista tiedonsaantioikeuksista. Asiakasta koskevien salassa pidettävien tietojen saaminen perustuu siis tehtävälainsäädäntöön, eikä tarvetta suostumusperusteiselle tiedonsaannille ehdotetussa laissa ole. Lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 26 §:n 1 momentin 2 kohta voi tapauskohtaisesti mahdollistaa salassa pidettävän tiedon saamisen henkilön suostumuksella.

Yhteistoimintamallin ja nuorten yhteispalvelun ero

Lahden kaupunki, TYP-johtajien verkosto, Into ry ja Kela toivat esiin lausunnoissaan, että yhteistoimintamallin ja nuorten yhteispalvelun välistä suhdetta tulisi tarkentaa. TYP-johtajien verkoston mukaan termit tulisi muotilla selkeämmin ymmärrettäviksi ja toisistaan erottuviksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että lain soveltamisalaa koskevassa 1 §:ssä todetaan, että laissa säädetään kahdesta eri kokonaisuudesta, työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoimintamallista ja nuorten monialaisen tuen yhteispalvelusta. Säännöskohtaisissa perusteluissa on avattu, että yhteistoimintamallilla korvattaisiin nykyisen TYP-lain mukainen työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu. Nuorten monialaisen tuen yhteispalvelulla puolestaan tarkoitettaisiin nykyistä Ohjaamotoimintaa vastaavaa monialaista yhteistyötä. Palvelut eroavat toisistaan merkittävästi muun muassa velvoittavuuden, tarjottujen palvelujen, organisoitumisen, asiakkaaksi ohjautumisen, asiakasryhmän ja asioinnin suhteen.

Yhteistoimintamallista ehdotetaan säädettäväksi (2-15 §) nykyistä monialaista yhteispalvelua vastaavasti työvoimaviranomaisia, hyvinvointialueita ja Kansaneläkelaitosta velvoittavasta yhteistyöstä, jossa ne laissa säädettyllä tavalla vastaavat työttömän työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta ja suunnittelevat ja yhteensovittavat järjestämisvastuulleen kuuluvia palveluja työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Asiakkaalle laaditaan monialainen työllistymissuunnitelma, joka on 1.lakiehdotuksessa tarkoitetun työllistymissuunnitelman korvaava

suunnitelma. Suunnitelma velvoittaa työtöntä ja sen noudattamatta jättämisellä saattaa olla vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyys-etuutta tai toimeentulotukea. Viranomaisille säädetään myös velvollisuus organisoida toiminta ja osoittaa siihen resursseja laissa tarkemmin säädettyllä tavalla. Lisäksi laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi viranomaisilla on oikeus käsitellä tietoja ja velvollisuus käyttää yhteistä asiakastietojärjestelmää. Yhteistoimintamallin asiakkuus edellyttää laissa tarkoitettua palvelutarvetta ja edellyttää viranomaisen ohjausta.

Nuorten monialaisen yhteispalvelun osalta ehdotettu laki velvoittaa työvoimaviranomaisen järjestämään toimintaedellytykset palvelulle, laatimaan toimintaedellytyksiä järjestäessään arvion alueensa nuorten yhteispalvelun tarpeesta ja neuvottelemaan eri viranomaisten ja toimijoiden kanssa sekä varmistamaan, että palvelulla on sovittuna palveluiden ja toiminnan yhteensovittamisesta vastaava henkilö. Yhteispalvelu itsessään on nykyisen Ohjaamo-toiminnan kaltainen palvelu, jossa asiointi perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen. Palvelussa nuori saa matalalla kynnyksellä viranomaisten ja muiden toimijoiden tarjoamaa neuvontaa, ohjausta ja palveluita. Nuori voi asioida palvelussa myös anonyymisti ja palvelussa asiointi ei velvoita nuorta mihinkään. Palvelussa mukana olevat toimijat osallistuvat siihen vapaaehtoisesti ja toimivat kukin omaa toimintaansa koskevan lainsäädännön puitteissa.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Helsingin kaupunki esitti lausunnossaan, että voimaantulolain voimaantulosäännöstä muutettaisiin siten, että lain 14 §:n 1 momentin 1 kohta tulisi voimaan jo heti 1.4.2023.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että mainitussa lainkohdassa säädettäisiin työvoimaviranomaisen oikeudesta saada työvoimapalvelujen toimeenpanon valmistelussa työvoimaviranomaiselle siirtyviä työvoimapalvelujen asiakkaita koskevia tietoja. Asiakastiedot sisältävät myös työvoimapalvelujen henkilöasiakkaita koskevia tietoja, jotka ovat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan nojalla salassa pidettäviä ja ne voivat sisältää arkaluonteisia henkilötietoja, kuten henkilön terveydentilaa ja työ- ja toimintakykyä koskevia tietoja.

Myös henkilötietoja sisältävien asiakastietojen käsittely on välttämätöntä aloittaa ennen järjestämisvastuun siirtymistä, jotta tietojärjestelmäpalveluihin liittyvät tekniset ja asiakastietojen hallinnointiin liittyvät valmistelut ja asiakastietojen siirrot voidaan toteuttaa. Esityksen valmistelussa on otettu huomioon yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettu henkilötietojen käsittelyssä noudatettava minimoinnin periaate ja arvioitu, että henkilötietojen käsittely toimeenpanon valmistelussa on välttämätöntä aloittaa 1.8.2024. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, ettei voimaantulolain voimaantulosäännöstä ole tarkoituksenmukaista muuttaa ehdotetulla tavalla, kun otetaan huomioon henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskeva lainsäädäntö.

Muita huomioita

Kulukorvaus (järjestämislain 103 §)

Työttömien Keskusjärjestö ry esitti lausunnossaan, että kuntoutuksen työtoiminnan ja työkokeilun ajalta maksettavia kulukorvauksia tulisi korottaa.

Oikeudesta kulukorvaukseen säädetään nykyisin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja kuntouttavan työtoiminnan osalta työttömyysturvalaissa. Vastaava sääntely on ehdotettu sisällytettäväksi järjestämislain 103 §:ään.

Kulukorvauksen myöntää ansiopäivärahaa hakevalle työnhakijalle työttömyyskassa ja peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea hakevalle työnhakijalle Kansaneläkelaitos. Lähtökohtaisesti korvaus on määrältään yhdeksän euroa päivässä, ja sitä maksetaan enintään viideltä päivältä viikossa. Kulukorvaus on verotonta tuloa.

Mikäli henkilö osallistuu työssäkäyntialueensa ulkopuolella järjestettävään työllistymistä edistävään palveluun (pl. kuntouttava työtoiminta), voidaan kulukorvaus maksaa korotettuna. Korvaus voidaan maksaa korotettuna myös silloin, jos palvelu järjestetään työssäkäyntialueella mutta kotikunnan ulkopuolella ja jos majoittumisesta aiheutuu kustannuksia. Korotetun kulukorvauksen määrä on lähtökohtaisesti 18 euroa päivässä.

Kulukorvausta maksetaan palveluun osallistumisesta aiheutuvien matka- ja muiden kustannusten korvaamiseksi. Jotta kulukorvauksen hakeminen ja maksaminen olisi sujuvaa, kulukorvaus on edellä kerrotulla tavalla tasasuuruinen.

Kun kulukorvaus on tasasuuruinen, osa työnhakijoista hyötyy tästä ja osalle kustannuksia ei korvata täysimääräisesti. Asiassa tulee ottaa huomioon myös se, että työnhakijoilta odotetaan omaakin panostusta työllistymisen edellytysten parantamiseen, ja työnhakija hyötyy tätä kautta palveluun osallistumisesta. Lisäksi palveluiden ajalta maksettua niin sanottua aktiivijajan korotusta on korotettu, samoin kuin työttömyysetuuden tasoa.

Palveluiden ajalta maksettuihin niin kutsuttuihin korotusosiin sekä työttömyysetuuksiin tehdään vuosittain indeksikorotukset elinkustannusten noustessa. Lisäksi vuonna 2022 etuuksiin tehtiin ylimääräinen indeksikorotus nopean inflaation vuoksi. Tasokorotus työttömyysetuuksiin tehtiin puolestaan vuoden 2020 alusta.

Kulukorvauksen mahdollisesta korottamisesta aiheutuisi lisäkustannuksia valtiolle, eikä tällaista muutosta ole valmisteltu nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen yhteydessä. Edellä mainitut huomioon ottaen työ- ja elinkeinoministeriö ei pidä kulukorvauksen tason korottamista ainakaan tässä yhteydessä tarkoituksenmukaisena. Lisäksi on otettava huomioon, että nyt käsiteltävänä olevat muutokset on pääosin tarkoitettu tulemaan voimaan vasta vuonna 2025.

Viittaus rikoslakiin (järjestämislain 144 §)

Oikeusministeriö kehotti lausunnossaan muotoilemaan järjestämislain 144 §:n sisältämän viittauksen rikoslakiin vakiintuneen kirjoitustavan mukaisesti muotoon: Rangaistus työnvälityksen maksukiellon rikkomisesta säädetään rikoslain 47 luvun 6 §:ssä. Työ- ja elinkeinoministeriön näemyksen mukaan valiokunnan tulisi muuttaa järjestämislain 144 §:n 3 momentin sanamuoto oikeusministeriön ehdottamalla tavalla.

(144 § 3 mom.)

Rangaistus työnvälityksen maksukiellon rikkomisesta säädetään rikoslain 47 luvun 6 §:ssä.

Laki henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa

Hallintovaliokunta huomautti lausunnossaan 12. lakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin 7 kohdan sisältävän muutosehdotuksen, joka tulee ratkaista HE 208/2022 vp käsittelyn yhteydessä. Ministeriö toteaa, että tarkoitus on ollut tehdä 7 kohtaan ainoastaan tekniset muutokset 8 kohdan kumoamisen johdosta. Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunta muuttaisi mainitun kohdan seuraavasti:

7) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta 1 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdan käsittelytarkoituksessa ulkomaa-laislain ja kotoutumislain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot Maahanmuuttoviras-tolta, poliisilta, Rajavartiolaitokselta, vastaanottokeskuk-selta, järjestelykeskukselta ja edustustolta.

Tiina Korhonen
Osastopäällikkö

Jan Hjelt
Ryhmäpäällikkö